

Romano hangos

22, Kč

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 20 • ČÍSLO 18–19 • VYŠLO 17. PROSINCE 2018

Bilancování k letošnímu roku, který se blíží k závěru

Milí čtenáři, nacházíme se v posledním, dvanáctém měsíci tohoto roku a tak mi dovoluji vrátit se k některým událostem, které se v oblasti života Romů letos objevily. Zcela skepticky mohu konstatovat, že se sociální postavení naší komunity nijak výrazně nezlepšilo a situace je i nadále velmi nešťastná. Negativní dlouhodobé společenské jevy jako jsou chudoba, růst sociálně vyloučených lokalit, zadluženost či sociální izolace lidí žijících v tíživých sociálních podmínkách, zasahují značnou část naší komunity. Nezaznamenali jsme ani změnu ve veřejném prostoru směrem k Romům. Ba naopak, anticiganismus zavítal do nejvyšších pater české politiky. Z Pražského hradu přichází

do společnosti opakovaně protiromské výroky opírající se o dlouhodobě silně zakořeněné předsudky vůči romské menšině. Od samotného prezidenta jako garanta demokratických principů a hodnot ve společnosti by jakékoliv výroky měly být podloženy konkrétním výzkumem či daty, které takto silná slova potvrzí. Ve své funkci má totiž velmi silný vliv na veřejné mínění a takto nepodloženými výroky jen rozsevá a legitimizuje lidskou nenávist a nadřazenost. I proto vnímám výroky Miloše Zemana jako zvlášť nebezpečný společenský jev vůči Romům v letošním roce. Zajímáte-li se o politické dění v naší zemi, nelze si nevšimnout, jak významné pozornosti a porozumění se v posled-

ním roce dostává pravicovému extrémismu. Jeho postoje a ideologie postavená na již zmíněné nadřazenosti jsou dnes vnímány jako projev odvahy uvádět věci na pravou míru. Bohužel, jde jen o současný politický marketing a strategii, které mají obecně mezi lidmi úspěch.

Naopak pozitivně vnímám podzimní volby, komunální i senátní. Letos kandidovalo mnoho Romů z různých koutů republiky a to je dobře! I přes výše uvedenou neblahou situaci ukazujeme jako menšina, že nám společenská situace v naší zemi není lhostejná. Jako občané jsme v posledních volbách projeвили občanskou a politickou zodpovědnost. A tomu osobně těs-

tyčeno v mnoha dokumentech zabývajících se romskou integrací, bez reprezentace to nepůjde. Jako jedna z nejpočetnějších menšin v zemi je třeba se i veřejně angažovat. Politika vůči lidem, včetně veřejné správy, představuje nepřehledné množství pozic a rolí, kde Romové chybí. Tento stav je třeba změnit. Nikdo jiný než my to za nás, přátele, neudělá.

Plně rozumím tomu, že nás pesimismus po střetu s realitou ovládá a vzniká nechuť, nedůvěra a pocit bezmocnosti cokoliv měnit. Nad tou hromadou špatného kolem života našich lidí jsou však v menší míře i pozitivní věci a příběhy. S velkou radostí čtu o úspěšných lidech z naší komunity, o růstu romských studen-

tů a studentek. Tyto enormně silné osobní příběhy konkrétních lidí mě vždy nabíjí obrovskou energií a přesvědčením, že naše práce má smysl. A přesně na tom je třeba stavět naše další působení. Aktivní občanství, podpora nadějných romských kandidátů, to vše představuje naději participovat na věcech veřejných. A my jsme tu přece také doma! Tak proč neukázat naše schopnosti a sounáležitost ke společenským událostem všem kolem nás.

Závěrem mi dovoluji popřát každému z Vás krásné prožití vánočních svátků v rodinné pohodě a úspěšný nový rok.

But bacht, sasťipen, Romale.

Tomáš Ščuka

foto: archiv Tomáše Ščuky

Exekuční byznys se v Česku významně podílí na poklesu důvěry v demokracii

Apolena Rychlíková

foto: František Vlček, MAFRA

„Já fakt nejsem žádný hipík nebo křehká květinka. Původní profesi jsem voják, rotmistr, dělal jsem velitele čety. Když jsem přísahal, tak jsem měl skoro slzy v očích – já, debil, tomu tehdy věřil. A teď tam jdeš a na týhle instituci vidíš ten státní znak!“ vypráví o své první návštěvě exekutorského úřadu David, s kterým sedíme v Dejvické nádražce.

Deset obálek se zeleným pruhem

Na Davida vypadlo jednoho dne hned deset obálek se zeleným pruhem – deset exekutorských příkazů. „První, co cítíš, když to otevřeš, je takový to horko a mráz zároveň, jestli jsi to někdy zažila.

z obsahu

Téma čísla:

Rodina

Tomáš Ščuka:

Jaké jsou

výsledky integrace?

strana 3

Miri fajta

První romský sitcom

se strefuje do stereotypů

strana 4

Jak Rom zachránil prince a princezny

Dvojazyčná pohádka

Andreje Giňi

strana 8–11

Pokračování na str. 2

Dokončení ze str. 1

Pocit ohrožení.“ Stejně jako mnoho dalších lidí se zkušeností s exekucí měl z minuty na minutu obstavený účet. Dopravnímu podniku dlužil sto dvacet tisíc – za několik jízď na černo. Některé z nich byly z doby před deseti lety. Když si prohlížel, za co všechno si exekutor účtoval peníze, nestačil se divit. Stejně jako statisíce dalších lidí v republice měl všechny pohledávky rozdělené, ačkoliv je vymáhal jeden člověk a dlužil na jednom místě.

„Měl jsem tehdy velký štěstí. Byl jsem single a bez dětí, mám dobře placenou práci. Ale plonkovních 120 tisíc jsem opravdu neměl. Přitom myslím, že by mi bez problémů půjčila i banka, ale ten zablokovaný účet v tom nadělal další paseku. Nakonec mi půjčil kamarád čtyřicet tisíc, abych složil jistinu. Celý dluh jsem platil přes rok,“ vzpomíná David. To, že zvládl svůj dluh splatit poměrně rychle, ovlivnil kromě výše příjmů i další faktor: sociální kapitál. Přes své známé se dostal k právnímu poradenství a rychle si zjistil, co všechno má udělat, aby se exekuce zastavila. Takové štěstí má ale jen minimum dlužníků. Většina z nich tuto výhodu nemá a kladivo exekucí na ně udeří mnohem tvrději.

Exkluzivní výzkum Agentury Median pro A2larm ukázal, že ve struktuře dluhů tvoří exekuce dopravních podniků nijak zásadní podíl. Do problémů dostaly jen sedm procent dlužníků. Podle Daniela Hůleho, experta na exekuce z Člověka v tísní, je to způsobené odlišným způsobem kontroly jízdného napříč celou republikou. „Dopravní podnik je typicky pražský, případně brněnský nebo plzeňský problém. Tam, kde se do autobusu nebo tramvaje nedá nastoupit, aniž by se člověk nepokázal ihned řidiči, se pohledávky za jízdu na černo skoro nevyskytují.“ Pro řadu lidí ale právě tyto dluhy tvoří zásadní problém. Patří mezi ně i důchodce Emil, kterého jízda na černo dostala na sociální dno. Zlomená noha a neplacení jízdenek pro něj nakonec znamenaly bezdomovectví.

Nedůvěra v režim

„Propustili mě z LDN poté, co jsem rok ležel s rozdrčenou nohou. Stát mi tehdy nepřiznal právo na invalidní důchod, řeklo se, jestli jsem nebyl pod vlivem alkoholu, když mě to auto porazilo. Nebyl, ale prokázat to trvalo několik měsíců. Tehdy jsem zažil pád na úplné dno, bydlel na Armádě spásy, neměl vůbec žádný příjem. Tak jsem na kontroly s nohou jezdil načerno,“ shrnuje svůj příběh Emil. Dnes má třetí stupeň invalidního důchodu, je členem Platformy pro sociální bydlení a podílí se dlouhodobě na vyjednávání o podobě zákona o sociálním bydlení u nás. Exekuce za cesty do nemocnice se mu vyšplhala na 140 tisíc. „Na dluhu za jízdu na černo je jediné pozitivum: není to půjčka. Takže to roste jen do určité míry, ale ty odměny exekutorům jsou naprosto neúměrné,“ glosuje Emil systém, který ho dostal na dno.

Právě vysoké odměny za malé dlužené částky byly specifickým českého modelu exekucí a táhnou se daleko do historie, jak popisuje text Saši Uhlové. Emil tento systém považuje za naprosto zhoubný. „Tohle už není demokracie, je to pseudo-demokracie. Nikde v Evropě nic po-

dobného nemají, ale jen u nás slýcháme, že liberálnější přístup k dlužníkům skončí totálním rozkladem státu a že dluhy se mají bezvýhradně platit. S tím bych i souhlasil – nemám problém dnes, kdy už nejsem na úplném dně, zaplatit těch pět a půl tisíce za pokuty. Ale proč bych měl platit tisíce exekutorům, proč bych měl trpět tím, že se moje dluhy jedné instituci rozdělily a exekvovaly zvlášť? To nemá žádný motivační smysl,“ říká rezignovaně a dodává: „Nevěřil jsem předchozímu režimu, ale tomuhle nemůžu věřit taky.“ Emil není sám. Mezi lidmi v exekuci je podobný postoj velmi častý a výrazný podíl na něm má právě zkušenost s predátorským vymáháním dluhů.

I mezi chudší polovinou Čechů do 65 let sice převládá názor, že změna společenského systému po roce 1989 v Česku měla smysl

(53 % souhlasí, 32 % odpovídá záporně, zbytek neví), tento postoj ale výrazně souvisí se zasažením exekucemi. Mezi lidmi, kteří s nimi mají zkušenost, totiž smyslu společenských změn po roce 1989 důvěřuje jen menšina (41 %) a převládá negativní postoj (46 %). Postoj k polistopadovému režimu souvisí s chudobou a se vzděláním, nicméně i v rámci nízkopříjmových skupin se zkušenost s exekucemi projevuje snížením důvěry v polistopadové změny ze 47 na 33 %. A v rámci těch podprůměrně příjmových poklesl z 60 na 46 %.

Demokracie v časech exekučního byznysu

Podle Davida, který se po vojenské kariéře nakonec rozhodl věnovat profesi zdravotního bratra, je kromě samotného systému exekucí největší problém v obstavování účtů. I jemu totiž hrozilo, že se mu začnou hromadit různé nedoplatky – sám se nejvíc bál především o hrazení nájemného a účtů za elektřinu nebo plyn. Jenže exekuce nemají jen ryze praktický rozměr, ale i ten symbolický. Ten si David uvědomuje také: „Já nepopírám, že jsem byl zvíře, jezdil jsem načerno a dělal jsem spoustu věcí, který se dělat nemaj. Ale ten trest by měl být nějakým způsobem přiměřený. Tohle není přiměřený. Se mnou to zahejbal tak, že doteďka nejsem schopný sledovat olympiádu nebo fandit národnímu týmu. To je něco šíleného, takový predátorský systém. Vždyť to nejsou predátoři, to jsou supi!“

Výzkum Medianu ukázal, že se zkušenost s exekucí podstatnou měrou podílí na důvěře poškozených v demokracii. Celých 49 % lidí, kteří si za posledních pět let prošli exe-

kučním kolečkem, se domnívá, že pro lidi, jako jsou oni, není žádný rozdíl v tom, jestli je, nebo není demokratický systém. Z lidí, kteří žádné exekuce neměli, si to myslí jen 37 % a názor, že je demokracie bezpodmínečně lepší než jiný systém vlády, naopak vyznávají v poměru k těm exekvovaným o 15 % častěji.

Pocity, které měl David při otevírání obálek, byly jasné: nejdřív strach a potom nenávist. Když pak mezi paneláky uviděl vilu svého exekutora, podlomila se jeho důvěra v instituce v Česku. „Vevnitř to vypadalo, jako by tam bydlel nějaký kmotr. Kolem chodili týpci s ostříhanýma vlasama, ve špatně padnoucích vyboulených sacích. A na takové budově je státní znak. Soukromý, poměrně bezostyšný byznys, zaštitěný něčím takovým!“ kroutí nechápavě hlavou.

Exekutor, který měl Davida na

starost, není ve světě byznysu s dluhy neznámý. Jmenuje se Juraj Podkonický a patří k nejvýraznějším tvářím české exekutorské scény. Naštěstí pro Davida sídlil v Praze, takže ho mohl navštívit osobně. Takové štěstí každý nemá. Kateřina Fumferová, právnička z Poradny pro občanství/Občanská a lidská práva v Praze popisuje, že se Podkonickému pokoušela dovolat po čtyři dny. „Ani jednou to nezvedl. Měl tam na sebe několik kontaktů, přesto telefon jen zvonil a nikdo ho nezvedal. Bylo to frustrující.“

Fakt, že exekutoři nemají povinnost informovat vás o celém řízení a že dlužníci musí sami žádat o nahlédnutí do spisu, je podle Fumferové diskriminující. Za vinu to dává především chybějícímu zákonu o teritorialitě exekutorů. To v praxi znamená, že váš dluh může vymáhat exekutor z druhého konce republiky, což samozřejmě ztěžuje komunikaci. „Neexistující teritorialita znamená třeba i to, že váš spis leží třeba v Přerově, i když vy žijete v Mladé Boleslavi. Opravdu mají lidé v exekuci povinnost jet přes půl republiky jen proto, aby se vůbec dozvěděli, za co dluží? Když spácháte trestný čin nebo když se soudíte o dítě, vždy se to odehrává v místě vašeho bydliště. S dlužníky se zachází hůř než s pachateli závažné trestné činnosti,“ podivuje se.

Nikdo se nezajímá

Student Ostravské univerzity Jan si ve vědecké knihovně jednou půjčil dvě knihy. Když se opozdil s vrácením, knihovna mu zaslala upomínku. Nakonec dlužil za hodnotu knihy, poplatek sto padesát korun za zpracování a také kolem dvou set padesáti za prodlení. Celkem měl knihovně za jednu zpozdilou

knihu zaplatit necelou pětistovku, jenže v nákladech byla ještě jedna položka – peníze pro advokáta, který mu upomínky zaslal. Chtěl za svou práci přes sedm set. „To jsem se teda nasral a poslal jsem knihovně na účet těch 475 korun. Tomu advokátovi jsem žádnou odměnu platit nechtěl, protože knihu jsem si půjčil od knihovny, a ne od něj. Kdybych mu to býval dal, asi bych hodně ušetřil. Ale přišlo mi strašně nefér, že mu za napsání dopisu mám zaplatit sedm stovek.“

Jan tehdy měl nízký plat a jeho jediné štěstí bylo, že bydlel v bytě, kde nemusel platit vysoký nájem. Za pár měsíců přišla podobná zpráva, ale týkala se druhé knihy. Tehdy vůbec nepochopil, že mu pokuty rozdělili a další upomínku odložil s tím, že už všechno zaplatil. Chvilí byl klid, jenže pak se objevila exekuce. Všechny pokuty měl rozdělené, tak-

že ze dvou knih se staly dvě různé pohledávky, dohromady za dvacet jedna tisíc. První pokutu zaplatit zvládnul, ale jakmile přišla druhá, neměl už peníze. A tak se stalo to, co se stává často: obstavený účet, zabavená výplata. „Kdyby mi tehdy nepomohl kámoš, který měl nějaké peníze navíc, a kdybych nebyl na bytě, kde jsem nemusel platit nájem, tak se stěhuju někam do garáže. Protože bych nezaplatil dva nájem a dlužil bych i za elektřinu. A ze svého platu, který byl tehdy nějakých 14 500 korun, bych to dorovnával těžko,“ dodává Jan.

Stejně jako ostatní zažil šokující střet s byznysem s dluhy. Velice ho překvapilo, že exekutorských služeb využívají i univerzity a veřejné instituce, a že tak ženou studenty do dluhové pastí. „Přitom i vědecká knihovna je dotovaná z mých daní. To jsem byl fakt hodně nasraný a zklamáný. Na soudy, na ty advokáty, na ten systém, který to umožňuje. Vždyť ty knihy dohromady stály šest set korun. A nakonec bych se kvůli jejich opožděnému vrácení mohl stát bezdomovcem, kdybych neměl kolem sebe lidi, kteří mi pomohli. To mi teda přijde uhozené,“ popisuje.

Dnes už ví, že by bylo výhodné zaplatit advokátovi hned napoprvé. „Teď si myslím, že jsem neměl být tak tvrdohlavý, a ušetřil bych hodně peněz. Ale třeba když už jsem dostal ty platební rozkazy, tak jsem na to stejně už neměl prachy a nebylo se komu dovolat a zažádat třeba o splátkový kalendář. Plus tam byla taková hořkost z toho, že nějaká soudní úřednice vydá nějaký papír, kvůli kterému přijdu o tolik peněz, a ani se nemám ke komu dovolat. Dokonce ani u těch soudních exekucí nebyl prostor. Nikdo se

o mě nezajímal, neměl jsem žádnou hodnotu a stál jsem sám proti celé té byrokracii jako nějaká položka.“

Lidé, kteří mají zkušenost s exekucemi, ztrácejí víru ve vliv občana na chod společnosti. Jen 49 % z nich si myslí, že se lze otevřeně vyjadřovat k chodu společnosti (oproti 66 % mezi zbytkem chudší poloviny Čechů bez zkušeností s exekucí), 25 % věří tomu, že lze ovlivnit problémy v jejich obci či městě (oproti 39 % ve skupině bez exekucí), a jen 23 % si myslí, že lze ve společnosti dosáhnout oprávněných požadavků (oproti 39 % ve skupině bez exekucí).

V souhrnném pohledu tak jen 17 % lidí se zkušeností s exekucemi věří ve velký vliv občana na společnost, zatímco mezi zbytkem chudší poloviny Čechů bez zkušeností s exekucemi je to 31 %. Vnímání možnosti občanské participace je přitom obecně nižší mezi nejchudšími a málo vzdělanými respondenty. V jednotlivých skupinách se pak zkušenost s exekucí projevují snížením zastoupení pocitu vysoké participace o 10 až 15 procent. Nejnižší pocit možnosti participace tak mají nízkopříjmoví a méně vzdělaní respondenti se zkušeností s exekucemi. Lidé, kteří vyjadřují nízký pocit možnosti participace, také častěji říkají, že nedůvěřují demokracii a že polistopadové změny neměly smysl. V porovnání s českou populací je pohled chudší poloviny obyvatel Česka na politickou participaci v případě řešení problémů ve vlastní obci negativnější (ve svůj vliv na řešení problémů ve vlastní obci celkově věří 50 % lidí oproti pouhým 36 % v chudší polovině obyvatel).

Krajina posedlá dluhy

Každý desátý člověk nad patnáct let u nás trpí exekucí. Stigmatizace, která je se zadlužením spojená, je stále velká. Přitom exekucemi netrpí pouze lidé v dluhové pasti, ale i celý stát: výzkum jasně ukazuje, že více než polovina dlužníků odchází pracovat do šedé ekonomiky, protože se jim práce pod tíhou exekuce přestala vyplácet. Jenže debata o exekucích s sebou nese pouze vyčíslitelné důsledky.

Víc než kdy jindy se dnes bavíme o tom, že si lidé v České republice „přestali vážit svobody“. Téměř třicet let, která uplynula od roku 1989, máme sklon hodnotit výrazně pozitivně, aniž bychom si uvědomovali, že během posledních roků vznikla celá řada opatření, která se silně podepsala na důvěře lidí v polistopadové uspořádání a demokracii jako takovou. Exekuce jsou bezpochyby jedním z takových opatření. Ukazuje se, že brutální nastavení dluhové politiky u nás si vybralo svou daň. Lidé, kteří ponižujícím a často neřešitelným kolečkem dluhů procházejí, přestávají – celkem pochopitelně – sami sebe vnímat jako rovnocenné občany naší republiky. Proměňuje se také jejich postoj ke společnosti a vnímání svobody nebo demokracie.

Chceme-li začít spojovat onu stoletou omílanou „rozdělenou“ společnost, mělo by skutečně spravedlivé vypořádání se s exekuční hydrou být prvním tématem, které si ti nezadlužení z nás vezmou na starost. Bez toho se totiž nepohneme ani o píď.

Apolena Rychlíková

A2larm.cz

Anketní otázka

Má podle vás smysl zachovat rodinu kvůli tomu, aby vaše děti vyrostly v plnohodnotné rodině se zdravým sebevědomím, i když máte mezi sebou dočasné neshody a nedorozumění? Jak podle vás na to?

Jana Horváthová, Brno

Samozřejmě záleží na okolnostech a míře i povaze neshod a nedorozumění, obecně bych ale řekla, že to smysl má. Zejména pokud jsou v rodině děti, které oba rodiče milují a děti je, měli by se rodiče snažit pro ty děti vytvořit ten nejlepší domov – totiž zachovat jim ho. Po rozvodu jdou děti buď k jednomu z rodičů, zatímco druhého vídají méně často, anebo je dělba času stráveného s dětmi u obou rodičů spravedlivě stejná díky střídavé péči, ale doplatí na to děti. Každý týden se musí sbalit a jít bydlet do toho „druhého“ domova za tím druhým z rodičů. Čím se tyto děti provinily, že jsou tak trestány? Myslím si, že „už jen pro ty děti“ má smysl se překonávat, zkoušet s partnerem navázat poškozenou komunikaci, taky ustoupit z některých svých požadavků. Když na začátku byla láska, nemůže se přece jen tak vytratit s běžnými a každodenními problémy a překážkami. Pokud by však problémy mezi partnery měly běžně eskalovat mezi děti a otravovat jim život, pak je asi radikální řez rozchodu řezem zároveň i ozdravným.

Marcela Berith, Slovensko

Dieťa chce svojich rodičov vidieť v plnej životnej sile a tvorivej radosti. Vtedy má možnosť sa vyvíjať v zdravého tvora. Ak sú rodičia v nepohode a dieťa sleduje nestále spory, tvorí sa u neho v podvedomí určitý nezdravý model fungovania v páre a je dosť pravdepodobné, že si tento vzorec poniesie do svojho vlastného partnerského života. Nie je to neriešiteľné, ale dá to zabráť v živote dieťaťa, keď musí tieto vzorce v dospelosti spracovávať, ak o nich samozrejme vie a má vôľu to čistiť. Ďalej si myslím, že aj z pohľadu sebelásky a sebestyby je vždy lepšie zamyslieť sa nad tým, aké výhody má pre každého z rodičov v nefungujúcom vzťahu to, že v ňom ostáva. Ak tých výhod je menej než nevýhod a navyše sú tie nevýhody poriadne závažné, nie je dôvod, aby rodičia ostávali spolu. Učia tým totiž svoje deti potláčať svoje hodnoty, svoj charakter, prostre samého seba. To pre jeho ďalší naplnený život a realizáciu je nevhodným faktorom. Tvorivejším riešením je nábrať odvahu a vydať sa chodníkom realizácie svojho vlastného potenciálu. Nie strkať hlavu do piesku a tváriť sa, že sa nič nedeje.

Milan Kroka, Praha

Záleží na tom, jak vážné ty problémy jsou. Ale můj názor je, že pokud je ve vztahu stále láska, tak se dají překonat i ty sebevětší krize. Samozřejmě nepočítám nevěry, drogy, gamblerství atd. Tam už je to vše zlé a takového partnera nechce mít nikdo z nás. Ale pokud už ve vztahu láska není? Nepomůže ani deset

dětí a ti dva jdou stejně od sebe a většinou z banálních důvodů. Většinou to ukončí ten, který už nechová k tomu druhému žádné city. Dnes je bohužel doba, kdy se vztahy rozpadají zcela běžně a je úplně fuk, že jsou tam děti. Dříve toto nebylo! Vše je dobou Facebooku, Instagramu a všech sociálních sítí, kde ani nevíte jak, a už jste v pokušení a krůček od nevěry! A k té psychické a té fyzické už je to jen krůček.

Vladimír Sendrei, Kokava nad Rymavicí (Slovensko)

Je veľmi dôležité v dnešnej dobe pre rómsku rodinu ako rodič silne pôsobiť svojou výchovou, povinnosťou vzdelávať sa v prospech svojich detí od ranného veku až po dospelosť, výchovou cielenou k zaradeniu sa do spoločnosti zdravým sebavedomím, cez všetky prekážky, ktoré táto spoločnosť vyjadruje voči Rómom bez rozdielu.

František Lacko, Praha

U Romů byla vždy rodina podstatou a je třeba toto udržovat i nadále. Myslím, že základem je hlavně láska, tou začíná úplně všechno, ne jenom smysl, ale základ bytí jako takového. Bez harmonie a lásky hodnoty zdravého sebevědomí ani budovat nejdu. A to není jen věcí Romů, ale všech lidí, proto je potřeba tento smysl uchovávat. Ano, jsou rozepře, ty patří k životu a my jsme od toho, abychom je překonávali. Některé jsou i naší součástí, ale vždy je dobře je nějak řešit a nemávat nad tím rukou. Základem všeho je jenom láska, ta řeší všechny problémy. Úsměv, dobré slovo, pohlazení, nebo slzy, zanačovat si, tohle všechno nám může pomáhat řešit problémy, ale bez lásky nemá cenu nic a tak je to i ve vztazích. Je dobře, že vztah lidí musí řešit a budovat, proto má takovou cenu. Jen poslední dobou mám pocit, že se láska vytrácí a lidé tíhnou k materialismu, což je škoda.

Martina Vančáková, Praha

Kde leží hranice mezi „plnohodnotnou rodinou s občasnými neshodami“ a toxickým prostředím plným hádek? Úplná rodina ještě není zárukou zdravého vývoje dítěte, a naopak rodina neúplná, doplněná apod. neznamená automaticky nesebevědomé či jinak poškozené dítě. Důležitá je atmosféra lásky v rodině.

Šárka Horáčková, Praha

Podle mě má cenu zachovat rodinu, kde se mají navzájem rádi. Neshody můžou být hodně různé. Dočasné je taky velmi neurčitý termín. Pro mě je měřítkem pocit dětí a dospělých.

Anketu zpracovala Veronika Kačová

komentář

Jaké jsou výsledky integrace?

TOMÁŠ ŠČUKA

Vážení přátelé, v tomto příspěvku bych se rád věnoval příjemným záležitostem, které bychom rozhodně neměli opomíjet. Všichni dobře víme, že nás veřejnost považuje dlouhodobě za parazity. K tomuto podřadnému vnímání v demokratické společnosti přispívá obrovským způsobem přístup sdělovacích prostředků. Osobně nesouhlasím s názory současných představitelů nejvyšší politiky, kteří v posledních letech velmi ostře útočí na novináře a média. O to více jsem zklamán přístupem mainstreamových médií k lidsko-právním otázkám. Jejich neobjektivní přístup k takto společensky ožehavým tématům znamená neplnění hlavní úlohy médií. V demokratické společnosti by totiž měla přinášet validní zprávy a informace k naplňování záruk demokratických principů a hodnot ve společnosti.

Pokud alespoň na chvíli opomeneme veřejné mínění, které je s ohledem na výše uvedené skutečnosti ne vždy zdravé, uvědomíme si, že jako Romové do společnosti také přispíváme a máme být právem nač hrdí. Právě z nedostatku mediálního zájmu o tyto pozitivní věci je už značná část našich lidí pesimistická. Bohužel v poslední době mám pocit, že i sami Romové přijali dlouhodobě zaujatou mediální masáž vůči Romům jako holý fakt. Vezmeme-li v potaz moc médií a z toho plynoucí veřejné mínění, je třeba těmto postojům z naší komunity porozumět a respektovat je.

Skutečná, avšak skrytá, realita je ale naprosto jiná. Romové disponují významnými osobnostmi regionálního, ale i světového formátu. V mnoha případech se o těchto lidech ani neví. Namísto profilové fotky některé z romských osobností noviny upřednostní obrázek romských dětí v tačném oblečení postavených před barabiznou v sociálně vyloučené lokalitě. Prezentují se jen negativní předsudky s občasnou kombinací pozitivních předsudků o Romech. Podstatou však zůstává, že jde stále o předstevy vůči určité skupině obyvatel.

Oblast kultury, vědy, politiky, ale třeba i medicíny, měla a má mnoho významných osobností romského původu, kteří jsou svými kolegy považováni za skutečné experty a jsou oceňováni za svůj společenský přínos. Minulý týden odvysílala Česká televize dokument o romské zpěvačce Věře Bílé z Rokycan, která se společně se skupinou Kale těšila v minulosti obrovské slávy. Ve světě byla v té době považována za největší a nejzajímavější hvězdu české hudby. Vystupovala na místech, o nichž si mohou hvězdy české hudební scény nechat jen zdát. Šlo však o mezinárodní formát slávy, který jsme na národní úrovni skrze média opět téměř neměli možnost vnímat. Stejně tak se Romové v České republice mohou pyšnit prvním porevolučním politickým romským hnutím ROI, jež mělo zastoupení v každém okrese. Romové poprvé zasedli v parlamentu a celá strana fungovala na úrovni ostatních politických stran tehdejší doby. Jako další úspěch můžeme vnímat i založení Muzea romské kultury v Brně, které je světovým unikátem a funguje dodnes. V rámci Evropy jsme se některými významnými projekty zasloužili o přední místa v procesu romského emancipačního hnutí.

Velká škoda a společenská nespravedlnost, že se těmto počínům uvnitř naší komunity nedostává patřičné pozornosti. Jako součást společnosti si to zasloužíme. Osobně vnímám dlouhodobě přehlížené, neviditelné počiny Romů jako dluh vůči všem Romům žijícím v České republice.

Přátelé, Romale, do nového roku přeji Vám všem přirozenou hrdost na to, kdo jsme!

Policie požádala Sněmovnu o vydání poslance Roznera

Policie požádala Sněmovnu o vydání poslance Miloslava Roznera (SPD) k trestnímu stíhání za výroky o romském táboře v Letech u Písku. Informaci deníku Právo o doručení žádosti policie do dolní komory ČTK potvrdil předseda mandátového a imunitního výboru Stanislav Grospič (KSČM). Výbor se začne žádostí zabývat v úterý. Hnutí Svoboda a přímá demokracie v prohlášení uvedlo, že zásah státního zastupitelství do případu nese znaky aktivismu a vyvolává otázky nad objektivitou vyšetřování. Poslanci SPD budou hlasovat proti vydání.

Na úterní schůzi výbor provede podle Grospiče základní procedurální záležitosti a určí další postup. „Předpokládám, že výbor bude

chtít udělat standardní kroky,“ uvedl jeho předseda. Zřejmě pozve na některou z dalších schůzí vyšetřovatele a státního zástupce.

Příležitost vyjádřit se k věci dostane i Rozner. Protože je členem imunitního výboru, bude muset být podle Grospiče vyloučen z jednání výboru pro podjatost. Sněmovní plénium by mohlo o policejní žádosti rozhodovat na lednové schůzi.

Rozner v minulosti při kritice rozhodnutí někdejší vlády o odkupu vepřína nedaleko pietního místa v Letech použil spojení „neexistující pseudokoncentrák“. Šešlo se kvůli tomu hned několik trestních oznámení, mířily i na předsedu SPD Tomia Okamuru. Policisté chtějí Roznera stíhat podle deníku

Právo pro podezření z popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia.

Policie nejprve trestní oznámení odložila. Státní zastupitelství jí ale vrátilo případ k opětovnému prověření. „Zásah státního zastupitelství v tomto případě nese znaky aktivismu a vyvolává otázky nad objektivitou vyšetřování celého případu,“ uvedla SPD v tiskové zprávě. Rozner podle hnutí nezpochybňoval utrpení lidí v táboře, ale v souladu s názorem SPD zpochybnil „vynaložení astronomické částky na nákup vepřína“. „Poslanci klubu budou hlasovat proti vydání svého kolegy,“ sdělila SPD.

Podle historiků vznikl tábor v Letech v roce 1940 nejdříve jako

kárný pracovní pro muže, kteří nemohli prokázat zdroj obživy. Měli v něm končit i kočovníci. V tu dobu v něm bylo jen minimum Romů. V roce 1942 se však tábor změnil na sběrný tábor pro Romy. Prošlo

jím 1308 romských mužů, žen i dětí, 327 z nich v něm zemřelo, přes pět stovek skončilo v Osvětimi. Nacisté podle odhadů odborníků vyvraždili 90 procent českých a moravských Romů. ČTK

**Chcete přispívat na naše anketní stránky?
Ozvěte se šéfredaktorovi na romanohangos@gmail.com**

Leperiben pre Karačoňa

Leperav mange, sar te bi oda ul'as idž. Jekhvar sar čhavoro, sar av'om pal o sankišagos, bešavas andre kuchňa paš o skamind a šunavas, sar o papus vakerel, sar has pre Karačoňa varekana. Hek'imen čhingerde rukavički has mande mek pro vasta, e čapka has man cirdl'i dži pro kana, u e l'im so pes mange mukhl'as le taťipnastar, furtom cirdavas pale andro nakh. Le papus šunavas, aňi lavoro naphend'om, chavas paš oda marikl'i škvarkenca u pijavas kerado moneki lačo tejos. Jekhvar vakerelas o papus, jekhvar e baba u leperenas, sar l'ikerenas e Karačoň varekana u save oda has džanipen perdal o Roma the perdal calo gav. So duj džene vakerenas pal e Karačoň jilestar, avka sar te phendehas paramisi, me ča šunavas he čujinavas andre mande loš. O papus vakerlas pal savoro u paš o vakeriben nasamas ča korkore. Has amenca he o mule, o and'ela, he le Devleskro čhavo. Sar o papus vakerelas pal o Ježiš, ta e baba il'as tele pal e fala o baro kaštuno kerestos le ukrižimen Ježišoha, čumidl'as les he diňas les te čumidel mange he le papuske. Kada ritualis e baba kereles jilestar, šukare laveha he asade mujeha. Čujinavas oda avka, hoj e Karačoň mek ča akana ul'ilas, naphurol aňi namerel.

O kher imar has avri šukaľardo, pratimen, u avri imar šišitňisafolas, aľe paš le papuskro kher pro slupos labolas o udud. Andro bov pukinelas e jag, andro kher pachinenas o šinga, o buchty, he všiľijako aver lačhipen. Koštinavas savorestar u avri la blakaha dikhl'om, sar perel o jiv he učarel andre e zuňimen phuv. Kada šukariben delas la Karačoňa o Deloro. Savoro has andre učardo parňipnaha u rukono, o Barikos, akurat chudl'as la babatar tato chaben. Hafkinelas pro vrani, so leske kamenas te čorel o chaben. Lelas len palal, chalas choľi, ježinelas pes u o vrani pašal o Barikos l'etinenas, všef'ijakones les chochavenas, he furt leske le chabene-star koter čorenas. Gero rukono, dičholas pre leste, hoj mek bi vareso chaľahas, aľe andre pirori imar nič nahas. O vrani odl'etinde a o Barikos geľas andre buda.

O papus andre kuchňa ňitinelas e cheval'i piri u me dikhavas, so kerel, he napaťavas peskre jakhenge. E cikňi chevori kerďa bareder le cikne riňineha, pal'is andre thoďa o trastuno ňitos. E piri thoďa pre cikňi trastuňi kovincica, savi peske l'ikerelas maškar o klončki u le čokanociha marelas pal o ňitos, hoj te kerel lestar šukar šeroro, hoj te učarel andre e chev. Pal'is avra seratar kerďa oda isto, aľe kim chudľa te ňitinel, ta perši ispidelas le agušteha andre chev pašal o ňitos o chumer. Pal'is khosľas o angušt a o ňitos ňitind'a andre, he čhid'a andre piri paňi. E piri načuľalas. Paš aja buťi mange tiž vakerelas, sar predživelas jov e Karačoň varekana. Me les šunavas, anglo jakha mange has, save oda mušinde te avel šukar Karačoňa.

He e baba mange vakerelas pal e Karačoňa, paš oda peske khoselas o apsa le khosneha, so has late pro šero. Leperelas pro nipi, so len nadžanavas, delas pal lende duma bara paťivaha, save oda has paťivale he lačhe manuša, hoj mušinde te džal andro lagros. La babakra dumatar avelas andre mande e dar. Vakerelas, hoj avri pal o gav, andre hajovňa, bešenas o Ňemci u sar pijenas, kamenas pes te bečefinel, ta avenas tele ko Roma vaš o lavutara. Sar avenas andre riňos, ta o Roma garuvenas anglal lende peskre čhajen tel o skamind andro jami, kaj has len o gruľi. O Ňemci sar has mate, ta kamenas džuvľen. La baba has pandž čhaja, jekh lendar has he miri daj, u e baba vakerelas, hoj tel o mariben pre Karačoň dživenas andre bari dar.

O Roma pre Karačoň paš o gadže andro gav patrinenas. E Karačoň andro gav chudelas akor, sar o Roma chudenas te phirel pal o gav te bašavel he te vinšinel kher kherestar. Le papuha he mire bačenca phiravas he me u dikhl'om, sar o gadže paťivaha phundraven amenge o brani naščižar: „No, to dosc, že sce už prišľi, poce daľej.“ (Lačhes, hoj imar aviľan, aven andre). Džahas dureder u o lavutara bašavenas giľi, sar ul'ilas o Kristus. Le bašavibnaha džahas la pitvoraha pašal o kachňa, pašal o bale, he pašal e guruvňi le celatoha. Až pal'is doaviľam andro kher, kaj has pre phuv o phusa. O lavurara bašavenas, ča zanginelas, e phuv duňinelas u sar preačhile, ta o bačis chudľas te vinšinel: „Daj Bože dobrý večar. Vinšujem vám na totu svatu Vil'iju, na tote vjanočne švjatky, veľo ščesca, zdravja, Božej lásky, že by sce mal'i veľo peňeži, že by še vam šicko darilo, že by sce dluho žili a naj vam i vašej rodziňe Boh ščedro žehna.“ O goro amen thoďas te bešel pal o skamind u kerelas amenge paťiv. E gori peske diňas te bašavel čardašis, o Roma bašavenas u e gori giľavelas. Te bašavel peske diňas he o goro, he giľavelas tiž. Sar imar o Roma kamenas te odžal, ta o gadžo lenge poťind'as, diňas peske te bašavel mek jekh giľori, he geľas la goraha te khelel. Sar imar o Roma džanas het, ta mušinde mek le gadžeha la gadžaha po jekh te pijel. Pro drom mek chudle masa le balestar, he pekipen, he gul'ipen.

O papus has chart'asis, has les pherdo buťi, phirenas ke leste o gore savore gavendar. O gadže les denas bari paťiv u le papuha pes he l'ikerenas. O papus peske delas vaš e buťi te poťinel, he mek chudelas le gorendar chaben, balevas, jandre, thud, kherutno maro, he aver všef'ijačina. O chaben rozdelas he maškar peskre čhave, hoj len te avel so te chal peskre famel'ijenca. Pre Karačoň has le papus savoro chaben pro skamind u sar phirenas o Roma ke leste te vinšinel, ta savorestar koštinenas, chanas. Le papuske vastendar la buťatar chanas savore Roma. O Roma l'ikerenas e Karačoňa jekhetane, phirenas kher kherestar he vinšinenas peske.

O romano vinšos has: Vinšinav tumenge pre aja svato Vil'ija, kaj paš bachťate, paš sasťipnaste te aven. O Del tumen te hadinel, sar amara phuvora, zuzmoraha, paňeha, khameha. Kaj tumen žeba čuči šoha te naavel, kaj tumen o Del maro te del, but love tumen te avel, but berš te dživen.

O Roma pes bečefinenas, giľavenas, khelenas dži tosara. U sar avenas o lavutara andal o gav imar khere, ta mekča akor o bečeflišagos pes vazdelas upre. E Vil'ija slavinenas o Roma jekhetane, jekhetane predživenas savoro karačoňakro idejos. Žičinenas peske le Devlestar savoro nekfeder, bacht, sasťipen, barvaľipen, he but berša dživipen. O romane he o gadžikane fajti l'ikerenas o inepa jekhetane, savore has peskre he andre phandle le Devleha.

Gejza Horváth

Moje rodina. První romský sitcom se strefuje do stereotypů

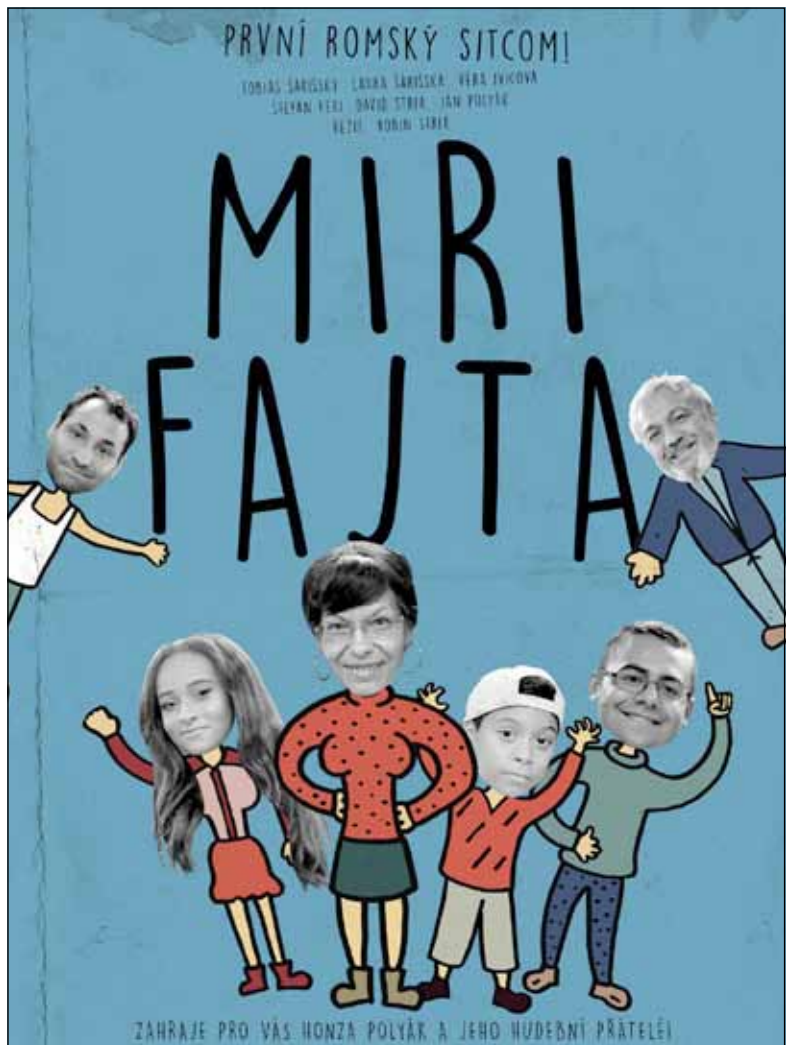
Miri fajta neboli Moje rodina je příběh, který mohli diváci poprvé vidět loni na divadelních prknech. Teď z něho ale vznikl vůbec první romský sitcom. Za celým projektem stojí lidé z brněnského komunitního centra DROM. Humorem má bořit společenská tabu a také dát romským hercům příležitost.

Sklepní byt a v něm čerstvě nastěhovaná rodina. Tak začíná nový romský sitcom s názvem Miri Fajta. Jeho první díl představili tvůrci v pátek v Brně. „Nám v mediálním prostředí hodně chyběla a chybí témata Romů a hlavně to, že Romové sami vytváří věci pro svou komunitu,“ popsal režisér Robin Stria.

Sitcom je jakousi komediálně pojatou sondou do romské rodiny a vztahů v ní. V příběhu se tedy vše točí kolem jejího fungování i stereotypů, které se k ní vážou. „Byla to zkušenost úplně úžasná, hodně mi to dalo. Říkala jsem si, že lidi, kteří tento kumšt dělají, tak musí mít nervy jak špagáty a ohromnou trpělivost,“ svěčila se představitelka matky Věra Ivicová.

„Smějeme se stejným věcem,“ říká režisér

Žánr sitcomu si tvůrci projektu nevybrali náhodou, je to podle nich právě nadsázka a humor, co lidi spojuje nejlépe. „Myslíme si, že se smějeme skoro stejným věcem. A že nezáleží na tom, jestli je někdo

Rom nebo není, ale že humor je v té každodennosti, v té všednosti velmi podobný,“ dodal Stria.

Hotové jsou zatím první dva pilotní díly, scénář je však napsaný

pro dalších osm. K jejich realizaci už ale potřebují tvůrci sehnat producenta. Sitcom teď chtějí jeho autoři nabídnout internetovým televizím.

ton, ČT24

Společnost nemá lidská práva za úplně důležitou věc

Česká společnost nepovažuje lidská práva dostatečně za důležitou záležitost. Panuje spíš názor, že už jsou prosazena a není potřeba je dál chránit. Vládní zmocněnkyně pro lidská práva Martina Štěpánková to řekla ČTK při příležitosti Dne lidských práv, který připadá na 10. prosince. Za velký problém zmocněnkyně považuje výpady vůči neziskovým organizacím. Den lidských práv se připomíná na výročí, kdy valné shromáždění OSN přijalo v roce 1948 Všeobecnou deklaraci lidských práv.

„V Česku je obecně problém, že lidská práva nejsou úplně dostatečně vnímána jako něco zásadně důležitého. Není to tak, že lidská práva máme a nemusíme je chránit. Aktivní ochrana je trvalý proces a součást demokratického právního státu,“ uvedla Štěpánková. Poukázala na důležitost neziskového sektoru v pomoci dětem, seniorům, postiženým či cizincům a v ochraně jejich práv.

Neziskové organizace se staly terčem kritiky i nenávistných komentářů na sociálních sítích. Někteří politici začali zpochybňovat jejich přínos a volali po omezení dotací. Prezident Miloš Zeman už dřív neziskové organizace označil za „píjavičky na státním rozpočtu“. O přezkoumání dotací mluvil premiér Andrej Babiš (ANO). Odborníci na sociální problematiku ale zdůrazňují, že bez prospěšných společností by se v Česku zhroutily třeba služby pro seniory, handicapované a další potřebné. Neziskové organizace zajišťují pomoc, kterou nepo-

Martina Štěpánková

foto: romeatv

skytuje stát, kraje či obce, a dokážou ji navíc dělat levněji.

„To, co z mého pohledu vnímám jako velmi špatné a problematické, je kritika vůči nevládním organizacím. Zejména vůči těm, které se zabývají aktivním prosazováním práv, ať už v oblasti genderu, ekologie či ochrany migrantů. I tyto organizace mají mít své místo a svou roli,“ uvedla Štěpánková.

Podle ní výpady poškozují celý nevládní sektor. „Veřejnost si často neuvědomuje, že služby a aktivity, které nevládní organizace dělají, sama čerpá,“ podotkla zmocněnkyně. Za úsměvné označila debaty o tom, že by lidé, kteří chtějí konat dobro, měli pracovat zadarmo. „Není možné vše dělat jen dobrovolnický,“ zdůraznila Štěpánková. Dodala, že už tak velkou část aktivit organizace dobrovolnický zajišťují.

Podle údajů Českého statistického úřadu dobrovolníci v Česku odpracovali v roce 2016 celkem 46,13

milionu hodin a zdarma odvedli práci za 6,41 miliardy korun. Proti roku 2015 tak lidé v neziskových organizacích věnovali dobrovolnický prospěšné činnosti téměř o milion hodin víc. Hodnota práce byla vyšší zhruba o půl miliardy.

Podle Štěpánkové v ČR chybí občanské vzdělávání, které by zahrnovalo výchovu k mediální gramotnosti i aktivnímu občanství. Na koncepci odborníci už začali pracovat. Zmocněnkyně uvedla, že v příštím roce bude pokračovat vládní kampaň proti rasismu.

Sedmdesáté výročí přijetí deklarace připomene v pondělí debata na ministerstvu zahraničí. Zaměří se na naplňování lidských práv, jejich vztah k politice i vývoj právního státu ve střední Evropě. Velvyslanectví ČR či Francie ve víc než deseti zemích východní Evropy, Asie a Latinské Ameriky uspořádají snídaneč s debatou o stavu lidských práv v daném státě.

ČTK

Hrad neuspěl. SPD zůstane ve zprávě o extremismu za rok 2017

Bezpečnostní rada státu (BRS) vzala na vědomí výroční zprávu o extremismu v Česku za rok 2017 v původním znění, které připravilo ministerstvo vnitra. ČTK to sdělil ministr vnitra Jan Hamáček (ČSSD). Zprávu nyní může projednat vláda. Média dříve informovala, že projednávání materiálu zdržovaly výhrady Pražského hradu, kterému měly vadit zmínky o hnutí Svoboda a přímá demokracie (SPD) Tomia Okamury.

„Bezpečnostní rada státu dnes vzala na vědomí zprávu o extremismu v původním znění tak, jak byla předložena ministerstvem vnitra. Materiál bude následně projednán na vládě,“ napsal poté Hamáček na twitteru. Rada se naposledy zprávou zabývala na svém minulém zasedání 18. září, kvůli nedostatku času ji ale nestačila projednat.

Média začátkem září informovala, že o zásadní změny v dokumentu usiloval Pražský hrad, který tvrdí, že text je předpojatý a tendenční. Hradu měly vadit především zmínky o sněmovním hnutí SPD v souvislosti s extremismem.

„Naprostě nepřijatelné je zařazení parlamentní politické strany SPD

do zprávy, stejně jako mnohá tvrzení autorů zprávy na adresu tohoto politického subjektu a jeho představitelů. Zároveň autoři alibisticky uvádějí, že SPD není z pohledu definice ministerstva vnitra extremistickým subjektem,“ citovala média ředitele bezpečnosti na Hradě Jana Nováka.

Média také upozorňovala, že projednání nabírá zpoždění, protože v posledních letech vycházel dokument obvykle v květnu. Hamáček v říjnu zásahy politiků do zprávy odmítl a dodal, že vnitro text překládá v původním znění.

„Hnutí SPD není z pohledu definice ministerstva vnitra extremistickým subjektem. Vybírá si ale podobná témata jako pravicoví extremisté a nezřídka k nim zaujímá i podobné názory. V některých případech jsou vyjádření představitelů SPD i radikálnější než vyjádření představitelů tradičních pravicových extremistických stran. Hnutí SPD naprosto upozadilo tradiční pravicově extremistické subjekty, dokázalo daleko lépe pracovat s jejich dříve dominantními tématy. Z hlediska komunikace s veřejností vystupovalo daleko profesionál-

něji, disponovalo nesrovnatelně lepšími finančními prostředky. Nebylo zatíženo propojením s extremistickými militanty, stejně jako nebylo limitováno minulými či probíhajícími soudními řízeními souvisejícími s politickou činností. Hnutí SPD se oficiálně distancovalo od totalitních ideologií a ani skrytě, např. prostřednictvím symboliky, se k nim nehlásí,“ uvádí se v zatím neschválené zprávě o extremismu za rok 2017.

Ve zprávě se uvádí, že pro Tomia Okamuru se v případě protiimigrantských a protimuslimských výroků nejednalo o první zneužívání xenofobní rétoriky. Již v minulosti, v době protiromských nálad, se uchyloval k anticiganistickým vyjádřením.

Podle zprávy ministerstva vnitra hnutí SPD Tomia Okamury jednoznačně ovlivnilo podobu tuzemské extremistické scény. Každý ze subjektů se vůči němu nějakým způsobem musel vymezit. Tradiční pravicově extremistické subjekty vnímaly SPD jako konkurenci a byly si vědomy toho, že jiný subjekt vstupuje do jejich tradičního pole působnosti. **ČTK**

Policie: Označovat některé skupiny obyvatel jako parazity je v pořádku

Policie odložila případ možného pokusu o ovlivňování voleb v Ústí nad Labem a ukončila vyšetřování obsahu plakátů dvou stran kandidujících v říjnových komunálních volbách v krajském městě. Podle policie se nestal trestný čin ani nebyl spáchán přestupek. Uvedl to mluvčí policie Daniel Vítek.

Na policii se lidé obrátili kvůli nevhodnému obsahu plakátů a billboardů dvou stran. Na billboardu strany Čisté Ústí, jehož lídrem byl předseda Dělnické strany sociální spravedlnosti Tomáš Vandas, stálo: „Neplatit parazitům!“ Hnutí Ústecké fórum občanů (UFO) mělo zase plakát s nápisem „Město bez parazitů“.

Obě uskupení se bránila spojitostí s nějakou skupinou obyvatel. „Tento případ byl založen, protože nebyla naplněna skutková podstata trestného činu ani přestupku,“ uvedl Vítek. Ze stejného důvodu byl založen případ podezření z manipulace a ovlivňování při volbách ve čtvrti Krásné Březno a v Trmicích na Ústecku. Kriminální zaskahovali přímo ve volební místnosti ve čtvrti

Krásné Březno v Ústí nad Labem. Zapisovatelka nahlásila policii případ, kdy najednou přišlo zhruba 30 voličů, kteří obvykle o volby zájem nemají. Navíc je údajně k volební místnosti přivezl automobil. Volby v daném okrsku vyhrálo doposud vládnoucí Ústecké fórum občanů (UFO) se ziskem 24,68 procenta hlasů, což je téměř o 20 procent hlasů více než v roce 2014.

Kvůli možnému ovlivňování voleb podala koalice TOP 09, KDU-ČSL a STAN k soudu stížnost na volby. Návrh na opakování voleb v Ústí nad Labem soud zamítl stejně jako všechny další stížnosti v Ústeckém kraji.

V souvislosti s komunálními volbami policie už dříve obvinila tři lidi. Dva muži čelí podezření, že na adresu svých nemovitostí na Chomutovsku přihlašovali k trvalému pobytu lidi z Teplicka, aby jim tam vzniklo volební právo. Za přechín maření přípravy a průběhu voleb a referenda jim hrozí trest odnětí svobody na šest měsíců až tři roky. Další muž je obviněn ze stejného činu formou spolupachatelství.

Další podněty podané na policii v souvislosti s volbami policie stále řeší. Vyšetřování podle Vítky nebylo zatím ukončeno ohledně předvolebních plakátů v Mostě. **ČTK**

repro: www.tomasvandas.cz

Vzpomínka na Vánoce

Pamatuji si na to, jako by to bylo včera. Jednou jsem jako dítě celý promrzlý po sáňkování seděl u stolu v kuchyni a poslouchal vyprávění mého dědy o Vánocích. Háčkové, napůl roztrhané rukavice jsem měl ještě na rukou, čepici nataženou až na uších a nudli, která se mi teplem spustila, jsem pravidelně popotahoval zpět do nosu. Poslouchal jsem, ani jsem nedutal, ukusoval škvarkový koláč a srkal boží horký čaj. Děda s babičkou se u vyprávění střídali, vzpomínali, které zvyky a tradice je o Vánocích provázely a jaký význam měly Romové pro celou vesnici. Byly to pohádkové zážitky vyprávěné s láskou, které ve mně vyvolávaly povznesenou náladu. Děda mluvil o všem a u vyprávění jsme nebyli sami, byli s námi i naši zemřelí blízcí, andělé a Boží syn. Když padlo slovo Ježíš, babička sundala ze zdi velký dřevěný kříž s ukřižovaným Ježíšem, políbila ho a dala ho políbit i mně a dědovi. Tento rituál provázela vřelým srdečným slovem a laskavým úsměvem. Při vyprávění jsem měl pocit, že Vánoce se právě narodily, že nestárnou a neumírají.

Domácnost už byla krásně uklizená i vyzdobená, venku se stmívalo, ale poblíž dědova domu svítil elektrický sloup. V kamnech praskal oheň, domem se nesla vůně pečených koláčů, buchet a dalších různých pochutin. Ujídal jsem dobrot a za oknem jsem viděl, jak odpočívající přírodu právě zasypává padající sníh. Byla to krásná přírodní i nebeská idyla, která přidávala Vánocům duchovní sílu klidu i pohody. Krajina byla celá bílá a pes Barik právě dostal od babičky teplou večeři. Štěkal na vrány, které se snažily ukrást mu jeho jídlo. Odháněl je, zuřil, ježil se a vrány kolem Barika popolétaly, různě ho klamaly a pokaždé si sousto jídla ukradly. Chudák pes se tvářil, že by si ještě něco málo dal, vrtěl ocásem, olizoval se, ale v misce už nic neměl. Vrány ulítlý a Barik zalezl do boudy.

Děda v kuchyni nýtoval dřevavý hrnec a já ho sledoval a obdivoval. Malou díрку v hrnci nejdřív zvětšil špičatým železným šidlem, potom do ní strčil nachystaný železný nýtek. Hrnec nasadil na železná kopyta, které držel mezi koleny a kladívkem poklepával nýt tak, aby se na něm utvořila pěkná a souměrná hlavička. Potom z druhé strany hrnce ucpával těstem díru kolem druhého nýtu, utřel si prst, nýt zanýtoval a nakonec nalil do hrnce vodu. Hrnec opravdu netekl. Při práci mi zároveň vyprávěl o svých Vánocích a já mu tiše naslouchal a představoval si, jak krásné a tajemné musely být ty dědovy Vánoce.

I babička mi vyprávěla o Vánocích a přitom si utírala slzy šátkem, který měla uvázaný na hlavě. Vzpomínala na lidi, které jsem vůbec neznal, mluvila o nich s úctou, jací to byli poctiví a dobří lidé, a že museli jít do koncentráku. S napětím jsem babičku poslouchal a její slova mi naháněla strach. Vyprávěla, že za jejich vesnici v hájovně byli usídlení Němci a když se bavili a chtěli hudbu, tak si přišli k Romům pro muzikanty. Když došli do osady, tak Romové před nimi hned schovávali své dcery, do jam na brambory, které měli pod stolem. Němci, zvlášť, když byli opilí, chtěli s sebou i děvčata, aby měli při bavení ženskou společnost. Babička měla pět dcer, patřila k nim i moje máma, a říkala, že za války Vánoce prožívali všichni ve strachu.

Romové v obci patřili ke koloritu Vánoc. Vesnice slavila Vánoce, až když Romové začali chodit po dědině od domu k domu vyhrávat a vinšovat. S dědečkem a s mými strýci jsem chodil i já a viděl jsem, jak gadžo otevřel vrata dokořán a vítal nás: „No, to dosc, že sce už přišli, poce dalje.“ (No konečně, že jste už došli, pojďte dál). Šli jsme a muzikanti přitom hráli koledu „Narodil se Kristus Pan“ (Narodil se Kristus Pán). S muzikou jsme procházeli kolem slepic, prasat, krávy a telátka. Až potom jsme se dostali do čisté a teplé světnice, kde byla na zemi sláma. Muzikanti hráli, až zem duněla a když přestali hrát, tak strejda zavinšoval: „Daj Bože dobrý večar. Vinšujem vám na totu svatu Viľiju, na tote vja-nočne švjatky, veľo ščesca, zdravja, Božej lásky, že by sce malí veľo pežeži, že by še vam šicko darilo, že by sce dluho žili a naj vam i vašej rodziňe Boh ščedro žehna.“ (Dej Bůh dobrý večer, vinšuji vám v tyto vánoční svátky štěstí, zdraví, Boží lásku. Ať máte hodně peněz, ať dlouho žijete, ať vám i vaší rodině Bůh štědrě žehná). Gazda nás posadil ke stolu a hostil nás. Gazdina si poručila písničku, čardáš, Romové hráli a ona zpívala. Poručil si píseň i gazda a zazpíval si také. Před odchodem dal muzikantům peníze, nechal si ještě zahrát a s gazdinou si spolu zatancovali. Když už Romové odcházeli, museli se s gazdou a gazdinou ještě napít a na cestu dostali ještě výslužku, pochoutky ze zabíjačky a různé koláče.

Děda byl kovář, o práci neměl nouzi, chodili k němu sedláci z vesnice a ze širokého okolí. Gáždové si dědy vážili a měl s nimi dobré vztahy. Za práci si nechával zaplatit a k tomu dostával navíc potraviny, slaninu, vajíčka, mléko, domácí chléb apod. Potraviny rozdělil mezi své děti, aby všichni měli co jíst s rodinou. O Vánocích měl děda všechno jídlo na stole, a jak mu chodili Romové vinšovat, pochutnávali si na domácích specialitách i oni. Z práce jeho rukou se najedli všichni. Romové slavili Vánoce společně, chodili z domu do domu a vinšovali si.

Romský vinš zněl takto:

Vinčinav tumenge pre aja svato Viľija, kaj paš bacht'ate, paž sast'ipnaste te aven. O Del tumen te hadinel, sar amara phuvora, zuzmoraha, pañeha, khameha. Kaj tumen žeba čuči šoha te naavel, kaj tumen o Del maro te del, but love tumen te avel, but berš te dživen. (Vinšuji vám hodně štěstí, zdraví, nemálo peněz, dlouhá léta ve zdraví. Mnozí se dneška nedožili, ani mocní, ani páni, my ve jménu Božím jsme však tady. A tak vám přeji, ať vám Bůh štědrě žehná, tak jak žehná naši matičku zem, rosou, vodou, sluncem, aby žila, aby rodila.)

Romové se hostili, bavili, zpívali, hráli a tancovalo se až do bílého rána. Veselí vygradovalo, když se muzikanti vrátili po obchůzce z vesnice zpět do osady. Štědrý den a Štědrý večer Romové slavili společně, společně prožívali atmosféru Vánoc. Přáli si od Boha štěstí, lásku, zdraví, úspěchy a bohatství. V rodinách i v celé dědině vládla sváteční atmosféra, lidé byli sví a byli spjatí s Bohem.

Gejza Horváth

Amari romaŋi čhib

Karačoŋa
Viŕija
inepi
karačoŋakero kašt
čerčeŋ
phus
Uŕiŕas o baro Del.
Lošanas.
Asas.
lačo jilo
baro jilo
Žutinas avreŋe.
Savore sam Devleskere čhave.
Bachtalŕi Karačoŋa savoreŋe.
Mangas jilestar
bacht the sasŕipen,
smirom the kamiben.
Bachtalo nevo berš!

Vánoce
Štědrý večer
svátky
vánoční stromek
hvězda
sláma
Narodil se Kristus Pán.
Radujme se.
Veselme se.
dobré srdce
veliké srdce
Pomáháme druhým.
Všichni jsme Boží děti.
Šťastné Vánoce všem.
Přejeme ze srdce
štěstí a zdraví,
pokoj a lásku.
Šťastný nový rok!
Jan Horváth

Angle Karačoŋa ul’iŕas amenge vnukos

Oda bari bacht le Devlestar, kana avel pre luma nevo dživipen. Amare trito čhaske, leskera romŋake, ul’iŕas trito čhavoro. Hin len imar duj čhajora, trito hino muršoro. Sako manuš pre luma lošanel, kana leskere čhave hine bachtale the saste. The me sar papus lošanav, hoj hin man vnukos. Viči-nel pes Marek. So leske te mangel? Sasŕipen, oda nekkučeder, so amen hin. Smirom the bacht. Lačo dad the daj. Kaj te bararen peskere čhavoren avka sar kampil. Paŕivaha, lačhipnaha andro jilo.

Me la romŋaha avri barardam pandž čhaven, sa hine murša. Terŋipnastar keravas pre lende phari buŕi, kaj mišto te dživen. Sikhavavas len, kaj te aven godaver the jileskere. Kaj te sikhŕon, te aven lače manuša. Šaj najisarav le bare Devleske, savore hine saste. Imar me la romŋaha phuravas, dživas sar pes kampil. Nič avrendar nachudlam hjaba, mušinahas te kerel buŕi, the te dživel sar manuša. Avka sar amen sikhade amare dada the daja. Romipnaha andro jilo, paŕivaha ko aver nipi.

Paŕikeras le Devleske vaš oda, the vaš amare čhave the vnuki. The vaš kada ochto, so akana angle Karačoŋa aviŕas pre luma. Mangav leske bari bacht the sasŕipen. Savore čhaveŋge pre luma kamiben the smirom. Kaj te naprindžaren, so hin bokh, čoripen. Kaj te nabisteren pre peskero dad the daj. Pre peskero romipen, kultura the romaŋi čhib.

Bachtalŕi Karačoŋa savoreŋe.

Jan Horváth

Před Vánoci se nám narodil vnuk

Veliké štěstí a dar je, když na svět přichází nový život. Našemu třetímu synovi, jeho ženě, se narodilo třetí dítě. Mají už dvě holčičky, třetí je chlapec. Každý člověk na světě má radost z dětí, že jsou šťastné a zdravé. I já jako dědeček mám radost, že mám vnuka. Jmenuje se Marek. Co mu popřát? Zdraví, to je nejcennější, co máme. Pokoj a štěstí. Dobré rodiče. Ať vychovávají své děti, jak se patří. S úctou, s laskavým srdcem k druhým lidem.

Já se svou ženou jsme vychovali pět dětí, všichni jsou chlapci. Od mládí jsem dělal těžkou práci, aby se měli dobře. Vychovávali jsme je tak, aby byli chytří a srdeční, aby se vzdělávali, aby z nich byli dobří lidé. Nic jsme nedostali zadarmo, museli jsme těžce dřít a žít jak se patří. Tak, jak nás to učili naši rodiče. S romstvím v srdci, s úctou ke druhým lidem.

Děkujeme Bohu za to, i za naše děti a vnoučata, i za toho osmého v pořadí, co se právě narodil. Přeju mu hodně zdraví a štěstí. Všem dětem na světě lásku a pokoj. Ať nikdy nepoznají hlad, bidu. Ať nezapomenou na svoje rodiče. Na své romství, kulturu a romský jazyk.

Šťastné Vánoce všem.

Jan Horváth

Jak slavíme Vánoce

Vánoce, romsky Karačoŋa nebo také Karačoŋ. Romové slaví tento náboženský svátek, dalo by se říct, po celém světě, samozřejmě podle toho, k jakému náboženství se hlásí. V jejich zvycích se odrážejí prvky zvyků majoritní společnosti. Mezi nejčastější zvyk Romů na Vánoce patřilo a patří odpuštění, usmíření se a vzpomínání na zesnulé blízké. Před svátky se Romové pouštěli do velkého vánočního úklidu. Ženy bilily stěny a potíraly podlahy žlutým jilem. Muži nacvičovali své písně, které na Štědrý den chodili lidem vinšovat. Romové si hodně přáli štěstí a zdraví, chodili si vinšovat navzájem. Romské rodiny se na Štědrý den postily a nejedly maso, stejně jako to je u majoritní společnosti. Jídlo připravovaly ženy, většinou matka s dcerami, o stromček a jeho zdobení se postarali zase chlapci. Večer se jedlo, pilo, smálo, zpívalo, vzpomínalo na zesnulé. Na stůl se podávaly fazole se švestkami, zelí, holubki (plněné zelné listy), pišot (plněné taštičky), bobaŕki (buchtičky polévané sádlem a sypané mákem), šinga (tvarohové nebo makové záviny z kynutého těsta). Důležitou součástí Vánoc byla také fyzická i duševní očista, která spočívala v mytí rukou v lavoru s drobnými mincemi.

Veronika Kačová

Ludmila Gajdošíková: Na Vánoce se strašně těším

Ludmila Gajdošíková pracuje a žije ve Valašském Meziříčí. Jednou z jejích prací je zástupkyně šéfredaktora pro časopis Kereka a tou druhou asistent pedagoga. Má dvě děti, Sáru a Davida. Pochází ze tří sester. V rozhovoru se dozvíte, jak si užívá advent, na co se těší a také vám prozradí, co všechno obnáší obě její povolání.

Za pár dní tu budou Vánoce, co se Vám vybaví jako první, když to slyšíte?
Pohoda v rodinném kruhu, sledování pohádek, klid a odpočinek.

Na jaké Vánoce ráda vzpomínáte a proč?
Samozřejmě si vzpomenu na Vánoce, když jsem byla ještě dítě. Na to, jak jsme se se sestrami ráno na Štědrý den probudily a uviděly krásně nazdobený stromček, který naše maminka ozdobila večer, až jsme šly spát. Vybavuji si vůni cukroví a samozřejmě tu dětskou nedočkavost na Štědrý večer a rozbalování dárků.

Psala jste jako dítě dopis Ježíškovi?
Na to si nepamatuji. Ale rodiče se mi vždy trefili do mých přání.

Jaký nejhezčí dárek jste našla pod stromčkem?
Bylo mi asi 11 let a dostala jsem své první lyže, za které jsem byla opravdu šťastná.

Jaké vánoční zvyky dodržujete?
Rozkrajujeme jablka, pouštíme loďčky ze skořápek a nikdy nezapomínám na rybí šupinu pod talíř.

Jak budete trávit letošní svátky?
Vánoční svátky budu trávit samozřejmě se svými dětmi, manželem a také se svými sestrami a rodiči, kteří vlastní restauraci. Dohodli jsme se, že by bylo hezké trávit letošní svátky právě v naší hospůdce u zapáleného krbu. Povečšíme a pak se odebereme do domu mých rodičů užít si dál vánoční pohodu.

A jak se na svátky těší Vaše děti a rodina?
Těšíme se samozřejmě všichni, ale hlavně děti. Mám moc ráda advent, opravdu si ho užívám. Ráda tvořím, zdobím a dbám na to, aby bylo vše na vánoční svátky připraveno.

Pracujete jako zástupkyně šéfredaktora multikulturního časopisu pro děti a mládež Kereka, který vydává Demokratická Aliance Romů se sídlem ve Valašském Meziříčí. Co všechno tato pozice obnáší?
Tato pozice obnáší komunikaci s redaktory a grafičkou. Jednáme o grafickém zpracování reportáží, rozhovorů atd. Jsem také ve spojení s tiskárnou, poštou a distribucí.

Krom toho pracujete i jako asistent pedagoga. Tato práce s dětmi je určitě vyčerpávající, mohla byste nám říct, jak si udržet dobrou náladu a kde čerpáte sílu a odvalu?
Ano, moje druhá práce je asistent pedagoga. Mám na starosti chlapce s Aspergerovým syndromem (druh autismu). Tato práce je psychicky náročná a někdy vyčerpávající, ale kdyby mě nebavila, nedělala bych

ji. Mám to štěstí, že jsem povahově trpělivá a empatická a to na tyto děti působí pozitivně. Autisti mají svůj svět a je potřeba se jim přizpůsobit, hlavně nelákat nic přes koleno. To jsou mé zkušenosti a zároveň jsem vám tímto odpověděla na otázku, jak si udržet dobrou náladu. Je pro mě také důležité, že si „nenosím“ práci domů. Jakmile jsem doma, věnuji se už jen sama sobě a své rodině.

A co Vaše zájmy, co ráda děláte ve volném čase?
Miluji dobré knihy. Ráda čtu duchovní četbu, ale také historické romány a rozhovory se zajímavými lidmi. Navštěvuji divadla, koncerty a zajdu si také na dobrý hokejový zápas. Více jak rok cvičím jógu, která se stala součástí mého života.

Je něco, čeho byste v životě chtěla dosáhnout?
Není to nic konkrétního, spíš mé osobní cíle, které se mi daří plnit. Dál chci pomáhat lidem, inspirovat je a motivovat, to bych byla velmi spokojená.

Máte na závěr nějaké přání pro čtenáře Romano hangos?
Přeji čtenářům, aby se jim dařilo jít za svými sny, přáními, cíli a touhami. Aby se nevzdávali při prvních překážkách, protože ty přijdou. Aby byli na sebe pyšní, čeho už ve svém životě dosáhli a co dobrého již vykonali – určitě toho není málo. Mějte krásné vánoční svátky a do nového roku vám přeji, aby rok 2019 byl jen podle vašich představ.

rozhovor vedla Veronika Kačová

O Roma vakeren – pořad Českého rozhlasu určený pro Romy. www.romove.cz

Ludmila Gajdošíková: E Karačoňa dikhav igen rado

E Ludmila Gajdošíková kerel but'i the dživel andro Valašsko Meziříčí. Jekh lakri but'i ehin zastupkiňa le šefredaktoriske andro časopisos Kereka, the koľa dŭjto ehin asistent pedagoga. Hin la duj čhave, e Sára the o David. Avel khatar trin pheňa. Andro vakeriben tumen dodžanena, sar peske kerel avri e Karačoňa, pre soste pes radisa'ol, the tiž tumenge phenela, so savoro mušinel te kerel andre but'i.

Tel vajkeci d'ivesa avel e Karačoňa, so tumenge peršo avel andro šero, sar kada šunen?

O mištiben jekhetane la famil'ija-ha, dikhiben pro paramisi, cicho the o ačhal'iben.

Pre savi Karačoňa nekbuter leperen?

Bizo mange leperav pre Karačoňa, sar somas mek čhajori. No, kavka, sar le pheňenca tosara ušt'il'am, the dikhl'am šukar nazdobimen stromos, savo amari daj zdobinelas raťi, sar geľam te sovel. Avel mange pre god'i e pacha pro cukroví, the bizo koľa čhavoreskero nadoužari-pen pre Karačoňa, the te rozpaťarel o darčeki.

Pisinenas sar čhajori le Ježíškuske?
Pre kada mange naleperav. Aľe o dad the e daj pes furt trefinenas andro miro vinšišagos.

Savo nekšukareder darčekos rakhľan palo stromos?

Ehas mange asi dešujekh berš the chudľom mire peršo liži, perdal save somas but pal'ikerďi.

Save tradicii pre Karačoňa f'ikeren?

Čhinas jepaš o phaba, mukhas pro paňi o loďki khatar skořapki, the ňigda napobisterav pre mačeskeri šupina, savi thovav tel o taňiris.

Savi Karačoňa tumen avela?

E Karačoňa mange kerava avri bizo mire čhavenca, le romeha, the tiž mire pheňenca, the le dadeha he la daha, andre lengeri restauracija. Phend'am peske, hoj bi avelas šukar e Karačoňa te kerel kodoj, andre amari karčmice paš o labardo bov. Chaha, the raťi džaha jekhetane andre le dadeskero the dakero kher, peske te kerel avri e karačoňakro mištiben.

The sar pes pre Karačoňa těšinen tumare čhave the e famil'ija?

Těšinas pes bizo savore, aľe nekbuter o čhave. Dikhav rado e Karačoňa, čačes len mange kerav avri. Rado vareso kerav le vastenca, zdobinav amaro kher, the džal mange pal kada, hoj te avel savoro pre Karačoňa kerdo.

Keren but'i sar zastupkiňa andro multikulturno časopisos perdal o čhavore the o terne čhave Kereka, savo del avri e Demokratio Alijanca le Romenge andro Valašsko Meziříčí. So savoro andre kaľa but'i keren?

Andre kaľa but'i mušinav te vakerel le dženenca, so amenge pisenen o članki, the la grafičkaha. Das duma pal oda, sar o časopisos dičhuvela, keras avri o reportaža, vakeribena the aver. Kerav but'i jekhetane la tiskarnaha, poštaha the distribucijaha.

Mek pal kada keren but'i sar asistent pedagoga. Kaľa but'i le čhavorenca hiňi igen phari, šaj amenge phenen, sar peske te f'ikerel lačhi kedva the khatar len zor?

Hi, kerav but'i sar asistent pedagoga. Ehin man pre starošťa o čhave, so len ehin Aspergerovo syndrom (autismus). Kaľa but'i ehin phari pre psychika, the varekana som strapimen, aľe te bi man nabavinlas,

nakeravas bi la. Ehin man paťiv, hoj som birušakero manuš, the empaticko, the kada kolenge čhavorenge kampil. Le autisten ehin peskro svetos, the kampil pes lenge te prizpusobinel, ča te naphagerel sa pal e čhang. Oda ehin mire zkušenosťa, the paš oda tumenge odphend'om, sar peske te f'ikerel lačhi kedva. Ehin perdal mande tiž baro, hoj mange „naanav“ e but'i khere. Sar imar som khere, ta som la famil'ijaha.

The so tumare zaujmi, so rado keren, sar tumen ehin chviľa?

Dikhav rado lačhe knižki. Rado ginav duchovne knižki, aľe tiž historicke, the vakeribena le zaujimave manušenca. Phirav andro divadla, koncerti, the tiž pro lačho hokejovo zapasos. Buter sar berš kerav joga, savi pes ačhiľa baro koter andro miro dživipen.

Ehin vareso, so bi kamenas andro dživipen te dochudel?

Nane oda nič konkretno, ča mire osobne sune, save pes mange džan avri te kerel. Furt kamav te šegitinel le manušenge, te inspirinel the te motivinel len, vaš kada bi avavas igen pal'ikerďi.

Ehin tumen varesavo vinšišagos perdal o džene, so ginen Romano hangos?

Vinšinav le dženenge, so ginen Romano hangos, hoj pes lenge te keren avri lengre sune. Hoj pes te naodcirden, he te vareso pro peršo nadžala, the oda šaj avel. Hoj pre peste te aven barikane vaš kada, so imar andro dživipen kerde – bizo oda nane čepo. Te avel tumen šukar Karačoňa, the andro nevo berš 2019 tumenge vinšinav, hoj te avel savoro kavka, sar kamen tumen.

Pal'ikerav vaš o vakeriben. Phučelas e Veronika Kačová

Filmový festival Ake dikhea?

V Berlíně začne 2. ročník romského filmového festivalu Ake dikhea?. Pořadatelé dnes zveřejnili program. Letos budou filmy o nových pohledech na věc, naději a překonávání bariér, schopnostech prosadit se a o silných romských ženách.

Od 6. do 10. prosince 2018 bude na druhém ročníku Romského filmového festivalu v Berlíně k vidění celkem pětadvacet hraných, dokumentárních a krátkých filmů s mottem #Euroma4ever – Na vždy Evropa. Filmový festival s romským názvem Ake dikhea? – v překladu zhruba No vidíš? – se koná pod záštitou berlínského senátora pro kulturu a Evropu Klause Lederera. Celý festival se chápe jako obhajoba otevřené Evropy, kde jsou Romové už po staletí doma – a v níž si Romové po staletích útlaku konečně nárokují sebeurčení a plnohodnotné místo ve společnosti.

**Zahajovací večer 6. prosince
se světovou a německou premiérou**

Festival bude zahájen 6. prosince v 18.30 hodin dvěma filmy věnujícími se z různých úhlů pohledu tématu romských boxerů, které se na první pohled zdá poněkud stereotypní. Britský režisér Charles Newland představí krátký film Zápas s vlastními kořeny, který bude mít na festivalu světovou premiéru. Film je portrétem zápasu mladého romského boxera se svou vlastní identitou. Následovat bude německá premiéra dokumentárního filmu Ghetto Balboa maďarského režiséra Árpáda Bogdána. Film si klade otázku, zda může být box také prostředkem ke společenskému vzestupu a úniku z prekérního života. Oba režiséři se aktivně hlásí ke svým romským kořenům. Své filmy představí režiséři publiku osobně.

Silné osobnosti z řad romských žen

Neděle 9. prosince bude věnována silným osobnostem z řad romských žen ve filmu. Den zahájí projekce španělského filmu La Chana, který je portrétem stejnojmenné legendární tanečnice flamenca. Na film naváže panelová diskuze ke stejnému tématu s berlínskou zpěvačkou a filmařkou Tayo Awosusi-Onutor, místoředitelkou Evropského romského institutu pro umění a kulturu Dr. Annou Mirga-Kruszelnickou, filmařkou a mediální pedagožkou Ursulou Schmidt a švédskou učitelkou a dcerou Katariny Taikon Angelicou Ström. Moderovat bude filmová kurátorka Gaby Babić, ředitelka „Frankfurtských ženských filmových dní Remake“.

V podvečer budou promítány dva krátké filmy mezinárodních romských režisérů Stránky mé knihy a Přijměte nás takové, jací jsme, které nabízejí nekompromisní pohled zvnitřku romských komunit, a dále film Valentina, dojemný portrét romské dívky z makedonské romské čtvrti Shuto Orizari. Vrcholem dne bude pak promítání dokumentu Taikon, který vypráví příběh Katariny Taikon, jedné z nejdůležitějších lidskoprávních aktivistek v Evropě 20. století. Po dokumentu bude následovat diskuze s dcerou hlavní protagonistky – Angelicou Ström.

Mezinárodní různorodost a sebe prezentace

Festival představí řadu filmů, které zobrazují heterogenitu různých romských komunit od Orientu po Okcident – Romy z tureckého města Edirne, kteří se po celé generace věnují tradičnímu sběru žab (Sběrači žab), tradiční osmanský svátek Romů v jedné z nejstarších romských čtvrtí v Kosovu (Bajrako), nebo britské Romy a Travellery, kteří se ohlížejí za padesáti lety svého boje za lidská práva (Hledání travellerů). „Náš festival je jako luxusní bonboniéra plná různorodých a jedinečně zabalených příběhů, snů a představ,“ shrnuje umělecký ředitel festivalu Hamze Bytyçi.

Zvláštní pozornost věnuje festival sebe prezentaci. Festivalu se zúčastní desítky romských režisérů a režisérů, kteří své filmy představí publiku. Vzájemná setkávání a výměna zkušeností jsou tak stejně důležité jako inspirativní vhledy, vybízející k reflexi vlastních postojů a názorů, a estetický dojem. „Stejně jako loni je výběr festivalových filmů výzvou. Otevírá nám oči vůči novým perspektivám a nutí nás kriticky reflektovat naše domnělé vědomosti a přezkoumat, jestli přece jen nejsou antiganistické. ‚Takhle jsem to ještě neviděl,‘ tak by zněla moje upřímná odpověď na název festivalu Ake dikhea? No vidíš?,“ dodává Klaus Lederer, patron festivalu.

Kompletní program a další informace jsou dostupné na www.roma-filmfestival.com.

Tisková zpráva RomaTria

Titulní obrázek k filmu Ghetto Balboa od maďarsko-romského režiséra Árpáda Bogdána
foto: RomaTria

Jak Rom zachránil prince a princezny

Bylo nebylo, sladký, požehnaný a pravdivý Bože, žil byl jeden Rom. Měl tolik dětí, kolik je na nebi hvězd a ještě o jedno víc. Jako všichni Romové, i on byl chudý, že chudšího člověka bys těžko jinde našel. S ženou a dětmi bydleli v malém domečku za vesnicí. Jednou seděli všichni večer u stolu a čekali na jídlo. Měli takový hlad, že by snědli i ten hrnec, ve kterém žena vařila. Neměla už ani trochu mouky, aby jim upekla placky. Bylo vidět, že ji něco velice trápí. „Moje milá krásná ženuško, copak ti je? Jindy se směješ, povídáš, ale dneska bys těžko ztratil řeč. Něco tě bolí?“ zeptal se jí muž. Žena s těžkým srdcem promluvila: „Tohle jídlo, co právě vařím, je to poslední, co doma máme. Nikde nevymeteš ani drobeček. Zítra už nebudeme mít co jíst. Jestli nechceš, abysme tu všichni pomřeli hladu, musíš jít do světa a přinést nějaké peníze.“ Tak se Rom příštího dne sbalil a vydal se do světa. Žena ho šla vyprovodit až na kraj vesnice, kde se rozloučili. „Kdyby se ti ve světě špatně vedlo, hned se vrať domů. Víš dobře, že se nám bez tebe bude jen těžko žít“, prosila ho s pláčem žena. Muž jí všechno slíbil. Ani jemu nebylo lehké, měl co dělat, aby skryl svoje slzy.

Pak se pustil do světa, šel, kam ho jeho dvě oči vedly, z vesnice do vesnice, z města do města, ale štěstí jakoby se před ním schovávalo. Ne a ne natrefit na nějakou práci nebo službu. Kolikrát už ho napadlo, že by se měl vrátit domů, ale pak si řekl: Nemůžu se vrátit s ostudou a nic nepřinést, co by mi řeklly děti? Přestože ho srdce táhlo domů, šel dál, až došel do jednoho velkého města. Na kraji města stála velká kamenná brána a u ní hlídali vojáci. Každého, kdo do města přicházel, prohlíželi. Rom si hned všiml, že nad branou visí dvě velké černé zástavy. Šel k vojákovi a zeptal se ho: „Co se stalo, že tady visí černé zástavy?“ Voják se na něj zadíval: „Jsi první, kdo se nás na to ptá. Ale my tu nejsme od toho, abysme něco někomu povídali. Prohlížíme každého, jestli nenese něco, na co se dá hrát. A každý si musí přečíst tady tu velkou ceduli.“ Rom jen poslouchal. „A co je tam napsáno?“ zeptal se. „Já číst neumím, můžeš mi to přečíst?“ Voják vypadal, že mu to nevěří, ale nakonec mu ceduli přečetl: „Ve městě je zakázáno zpívat, hrát, tancovat a křičet. Kdo toto nedodrží, půjde na pranýř a dostane pětadvacet holí.“ Rom jen zamyšleně poslouchal. Tak tady se muselo stát nějaké velké neštěstí, napadlo ho, ve městě se jistě dozvím víc. Šel městem a skoro na každém domě viděl viset černé zástavy. Ulice byly úplně, ale úplně, prázdné. Nikde nebylo vidět živou duši, jakoby tady lidé vymřeli. Zajdu do hospody, řekl si Rom, tam se určitě něco dozvím. V hospodě bylo jen pár starších mužů, seděli tam tiše jako v kostele. Sotva se Rom usadil, hned byl u něj hospodský: „Tak co si dáš?“ zeptal se. „No, dal bych si ledaco, hlad mám jako vlk, ale nemám u sebe ani zlámanou grešli. Ale když mi něco dáte, tak vám tady uklidím a udělám každou práci, co si jen řeknete.“ Muži, kteří seděli vedle, zvedli hlavy a podívali se na něj. „Něco mu dej“, řekli hospodskému, „koukej, jak je hubený a zдалky je na něm vidět, že je hladový jako vlk.“ Hospodský mu přinesl misku polévky a krajíc chleba. Do Roma jídlo spadlo jak do studny.

Než ses otočil, byla miska prázdná. Když dojedl, zeptal se hospodského: „Co se tady stalo? Skoro na každém domě visí černé zástavy a ve městě nepotkáš ani nohu.“ „Je vidět, že jsi opravdu zdaleka, když nevíš nic o tom, co se u nás stalo. Náš král a královna měli tři děti. Princí bylo už devatenáct let, starší princezně sedmnáct a mladší patnáct let. Jednoho dne všichni tři zmizeli. A dodnes nikdo neví, co se s nimi stalo. Zmizeli, jakoby se do země propadli. Král nechal prohledat celou zem, dům od domu, ale po dětech jakoby se slehla zem. Slíbil spoustu peněz tomu, kdo by o něčem věděl nebo něco viděl, ale nikdo se nepřihlásil. Nikdo nic neví, ani nic neviděl. Už je to půl roku, co se děti ztratily. Královna z toho těžce onemocněla a král se drží jen tak tak. Proto všude visí černé zástavy a drží se velký smutek. Jestli se děti nenajdou, kdo ví, jak to s královnou dopadne. Aby ještě chudák král nezůstal sám.“

Druhého dne šel Rom na zámek hledat si službu. Měl štěstí. Vzali ho, aby se staral na dvoře o slepice a husy. Rom byl rád, že se konečně někde uchytil a přinese domů nějaké peníze. Proto se o slepice a husy staral, jak nejlépe dovedl. Hned první týden si dobře všiml, že dvě slepice a jeden kohout se chovají jinak než ostatní. Nechodili hrabat na hnůj ani na smetiště a pořád se drželi pohromadě. A co se zdálo Romovi hodně divné, vůbec se ho nebáli. Jednou přišel na dvůr a bylo mu smutno. Vzpomněl si na svou ženu a děti, jak se jim asi daří a sedl si na zem. Trvalo to jen chvilinku a už byly ty dvě slepice a kohout u něho. Rom si je přitáhl k sobě a promluvil: „Kdybyste věděli, jak se mi stýská po mé ženě a po dětech. A ještě k tomu jsem přišel do takové země, kde se drží velký smutek. Králi a královně se z ničeho nic ztratily děti, jakoby se do země propadly. Nikdo neviděl jak a kdy a co se s nimi stalo. Zmizely jako dým. Královna z toho onemocněla a král taky.“ V tu chvíli kohout promluvil lidským hlasem: „To jsme my. Mocný zlý černý čaroděj nás začaroval, se sester udělal slepice a ze mě kohouta.“ Rom zůstal jako solný sloup, když viděl, kdo to s ním mluví. Rychle se ale vzpamatoval. „Tady nemůžete zůstat už ani minutu. Ještě vás někdo ukradne nebo odnese do kuchyně na pekáč. Vyskoč mi na rameno“, povídá kohoutovi, „vás vezmu do podpaždí a rychle za vaší maminkou.“ Po cestě se na něj všichni zvědavě koukali. Vypadalo to jak nějaké číslo z cirkusu.

Ke královně ho nechtěli pustit. Až když sluhovi namluvil, že si ho sama královna zavolala, tak ho pustili. Královna se jen překvapeně dívala, co to Rom nese. „Bylo by dobré, kdyby se nikdo nedozvěděl, že jsou ty slepice a kohout tady“, povídá Rom, „tak, princí, řekni své matce, kdo jste a co se s vámi stalo.“ Královna vykulila oči a div že neomdlela, když kohout promluvil. „Maminko, neboj se, to jsem já, tvůj syn Jan, a tady jsou moje sestry, Kristýna a Verona. Začaroval nás zlý černý čaroděj. Strčili nás mezi slepice a kdo ví, jak by to s námi dopadlo, kdyby nepřišel tady Rom.“ Královna se ještě neprobírala z leknutí. Ani ve snu by ji ne napadlo, že je něco takového možné. „Bylo by dobře, abyste poslala pro krále. Potřebujeme se domluvit, co dál“, řekl Rom. Královna pro něj

hned nechala poslat. Král vešel do pokoje a uviděl slepice. „Co tady dělají slepice, kdo je sem přinesl?“ „Raději si sedni a poslouchej, ať to s tebou nepraští“, povídá královna. V tom kohout spustil: „Tatínku, to jsme my, Jan, Kristýna a Veronka.“ Moc nechybělo a s králem to opravdu praštilo o zem. Zůstal stát jak opařený, ani promluvit nemohl. Když přišel trochu k sobě, Rom řekl: „Já vám nechci radit, co máte dělat, ale myslím si, že by se nikdo neměl dozvědět, že jsou princ a princezny tady. Aby se to nedoneslo až k čaroději. Kdo ví, co by jim ještě udělal. Myslím, že by měli zůstat tady u vás, dokud nepřijdeme na to, jak z nich zase udělat lidi.“ Král poslouchal, co Rom povídá a musel uznat, že mluví chytře. Proto se všim, co Rom navrhoval, souhlasil. „Ale kde najdeme takového člověka, který se postaví zlému čaroději, nebo s ním bude bojovat, aby se z nich zase stali lidé? Takový člověk snad ani není, aby vyhrál nad čarodějem.“ „Víte co, mezi Romy žije jeden starý muž, říkají mu Kachňár. Ten už viděl kus světa a možná by věděl, co dělat, aby se z vašich dětí zase stali lidi.“ Král i královna zůstali na Roma koukat. „Tebe nám poslal sám Pánbůh“, řekla královna. „Jestli to dobře dopadne, dostaneš od nás všechno, co si jen tvoje duše žádá“, řekl král. „O tom je ještě moc brzy mluvit, vždyť jsem zatím nic neudělal“, odpovéděl Rom. „Teď musíme najít starého Kachňára a promluvit si s ním. Když mi dáte kočár s dobrými koňmi a jednoho vojáka, hned zítra se ho vypravím hledat.“ „A nejen to“, řekl král, „doručíte tomu starému muži ode mě dárek.“

Druhého dne brzy ráno Rom s vojákem vyrazili na cestu, hledat starého Kachňára. Jeli od vesnice k vesnici, od města k městu, až za týden přijeli do romské osady, kde muž bydlel. Všichni místní Romové jen zírali, když uviděli, že z panského kočáru vystoupil Rom, a ještě s vojákem. Děti ho hned odvedly ke starému Kachňárovi. Rom mu pověděl všechno o králi, královně a o tom, co se stalo jejich dětem. „O tom zlém černém čaroději už jsem slyšel, jaký je to neřád. Nenávidí lidi a nejvíc mladé. Ale co dělat, aby se z dětí zase stali lidé, to vám říct neumím. Ale kdybyste šli za starou Blaškaraňou, ta by vám snad řekla něco víc. Když nebude vědět ona, co s tím, tak už nikdo.“ „A kde najdeme starou Blaškaraňu?“ zeptal se Rom. „Nebydlí od nás daleko. Projedete jedno velké město a hned za tím městem je malá vesnice, kde bydlí. Každý ji tam zná. Ona léčí lidi, nejen Romy, ale i velké pány.“ Rom pěkně poděkoval starému Kachňárovi za radu a do dlaně mu nasypal hrst zlatých dukátů. „To vám posílá pan král, a když všechno dobře dopadne, tak za vás přijede on sám a to si umíte představit, že s prázdnou nepřijede.“

Za dva dny přijeli na místo, kde žila mezi Romy stará Blaškaraňa. Jen co se tam objevili, seběhlo se kolem nich plno dětí a zvědavě si prohlížely kočár. Když z něj vystoupil voják, lekly se a uhnuly na stranu. To už se kolem shromáždili všichni Romové z vesnice. „Pěkný den vám přeju“, pozdravil je Rom, „kde bydlí stará Blaškaraňa?“ Děti se hned hlásily: „Pojďte, my vám ukážeme!“ a vedly je za ženou. „Ať vám Pánbůh dá dobrý den, babičko“, pozdravil Rom.

Žena si ho hned ve dveřích prohlédla a odpověděla: „I tobě, můj chlapče. Co jsi mi přinesl? Jistě se někde stalo něco důležitého. Jsi snad nemocný? Ale nevypadáš na to. Nebo potřebuješ pomoc?“ „Já ne, ale král z vedlejší země.“ Všechno jí vypověděl, co se dětem stalo a jak z toho onemocněla královna i král. Stará žena se zamyslela a začala vyprávět: „Tohle už se jednou stalo. Zlý černý čaroděj zaklel dvě mladé dívky, taky princezny. Udělal z nich slepice. Královna, jejich matka, to málem nepřezila. Ta starší princezna měla tenkrát milého, prince z vedlejší země. Ten ji tolik miloval, že řekl svým rodičům, že si ji vezme, i když je slepice. Rodiče ho přemlouvali, prosili ho, aby to nedělal, aby si raději našel jinou nevěstu, ale on si nedal říct. Tak přichystali svatbu, princ vzal slepici a šel do kostela za farářem. Vzali se sebou ještě dva svědky. Ale farář je nechtěl oddat bez požehnání rodičů. Chtěl nechtěl museli král s královnou se synem do kostela. Venku už čekala spousta lidí a byli zvědaví, kdy se ukáže princ se slepicí. Když je uviděli, začali se smát. Všichni si mysleli, že princí přiskočilo. Ale princí bylo jedno, že se mu všichni smějí. Ani faráři se moc nechtělo oddat prince se slepicí. Než je oddal, dvakrát se ještě prince zeptal, jestli nechce svatbu zrušit. Ale princ trval na svém a přikázal faráři, aby je oddal, jak se patří. Tak farář začal svou řeč: „Sešli jsme se zde, abychom oddali tady prince se slepicí...“ Všichni, kdo tam byli, se začali nahlas smát. „Ptám se tě, princí, přede všemi, bereš si tuto slepici za svoji ženu a budeš s ní žít v dobrém i ve zlém?“ Všichni v kostele v tu chvíli ztichli, že bys slyšel jehlu na zem spadnout. „Ano“, odpověděl princ. Jen to dořekl, ze slepice se stala princezna, jeho milá. Stála vedle něj, krásná jak panenka a šťastná, že se to ani nedá vypovědět. Všichni přítomní zůstali stát jak solné sloupy. Potom se vzpamatovali, začali radostí křičet a tleskat a farář se zeptal princezny, jestli si bere prince za muže. A jak jinak, princezna nahlas vykřikla „ano“ a skočila princí kolem krku. Pak farář s radostí pravil: „Od této chvíle jste muž a žena. Přeji vám hodně štěstí a zdraví.“ Ale nejen princezna, která se vdávala, i její mladší sestra se proměnila zpátky na princeznu. Není třeba ani povídat, jaká radost zavládla po celé zemi. Hrál se a tančilo celý týden. Já si myslím, že nezbyvá nic jiného, než udělat to samé, co udělal princ. Ať si prince vezme jeho milá za muže v podobě kohouta. Čaroděj nemá takovou moc, aby udržel prince a princezny začarované ve slepičí podobě. Láska a to, že někdo vezme na sebe obět, že bude žít se slepicí nebo s kohoutem, to má větší moc než čarodějovo zakletí.“ Rom starou Blaškaraňu pozorně vyslechl, pěkně jí poděkoval a vrátil se zpátky na zámek.

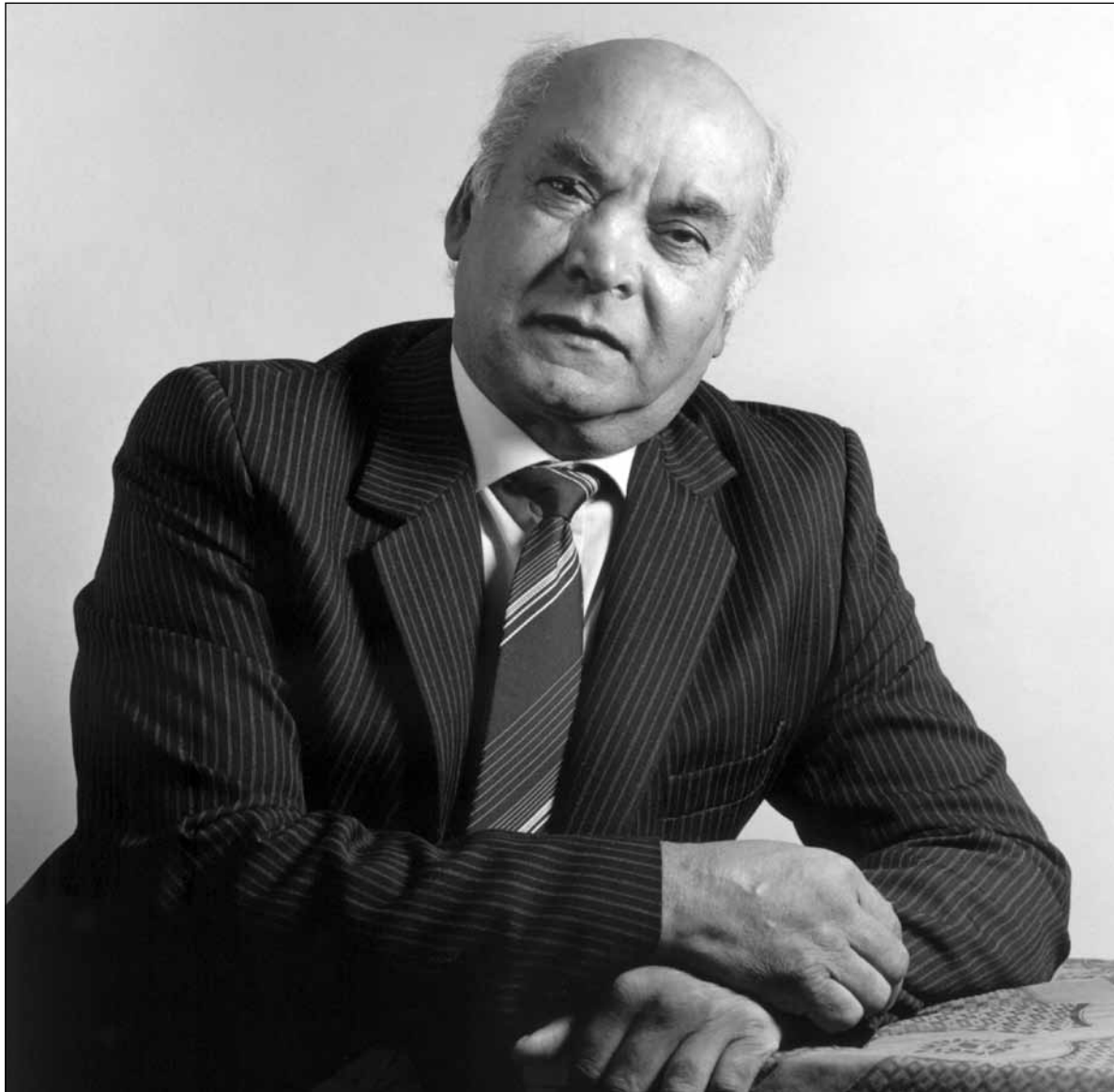
„Musíte udělat to samé, co udělal princ. Najít takovou dívku, která si vezme prince jako kohouta za muže“, řekl Rom králi a královně. „Vím, co uděláme“, povídá hned král, „rozhlásim po celé zemi, že dívka, která si vezme prince za muže, dostane všechno, co bude chtít.“ Královna i Rom se na něj ale požívali s pochybami. „Nezlob se na mě, můj králi, ale mně se to, co chceš udělat, nějak nezdá. To vypadá, jako by sis chtěl nějakou dívku koupit. Myslím si, že

to by čarodějovo zakletí nezlomilo. Ta dívka se musí rozhodnout z čistého srdce, musí si chtít prince vzít sama od sebe a žádné peníze v tom nesmí hrát roli“, řekl Rom. „Ale kde takovou dívku najdeme?“ pochyboval král. „A neměl váš syn svou milou?“ zeptal se Rom. „Kdyby ho ze srdce milovala, tak to kvůli němu udělá. Nedopustí, aby byl celý život kohoutem.“ „Co já vim, tak žádnou neměl“, odpověděla královna. „Tak ať vám to sám řekne, mluvit přece umí, i jeho sestry.“ „Dobře“, souhlasil král, „promluvíme si se synem i s dcerami a zítra se tady sejdem. To už snad budeme vědět, co dělat. A tobě za všechno děkuji. Nevím, co bysme bez tebe dělali. Musíme všichni věřit, že to dobře dopadne a najdeme princovu dívku.“

Rom se nemohl dočkat. Pořád musel myslet na prince a na princezny. Druhého dne ráno se všichni sešli, ale s nepořízenou. „Princ žádnou dívku nemá, ani princezny neměly nikoho. A co teď?“ povzddechla si královna. „Nezbývá nic jiného, než jet znovu za starou Blaškaraňou. Ta nám určitě poradí, co máme dělat a kde takovou dívku hledat“, povídá Rom. „Vezmi s sebou, co tě napadne. Stará Blaškaraňa si zaslouží všechno, o co si řekne. A pěkně ji za nás poděkuj, za mě i za královnu“, řekl král.

Další den se Rom s jedním vojákem opět vydali na cestu. Romové z vesničky už kočár zдалky poznali a všichni, děti i starší lidé, se kolem něj seběhli. Rom šel rovnou za starou Blaškaraňou. Ta je taky hned poznala. „Co se stalo, že jste přijeli, snad ne nějaké neštěstí? Jen povídej, nestyď se, chlapče“, pobídla Roma. Rom jí všechno vypověděl. „A tak jsme tě, babičko, přišli požádat o radu, co máme dělat. Kde máme hledat takovou dívku, která si vezme prince v podobě kohouta? Jak jsi řekla, ne pro peníze, ale ze srdce, sama od sebe. Takové dívky se může stát i to, že ten chlapec zůstane celý svůj život kohoutem, když se čarodějovo prokletí nezlomí.“ Žena se na něj zadívala: „Máš pravdu. Ale musíme věřit, že to se nestane. Znáš jednu dívku, bydlí ve třetí vesnici odsud. Před dvěma lety ji zemřel otec. Zůstaly čtyři dcery, ona je z nich nejstarší. Je jí devatenáct let. Je moc hezká, já jsem ji viděla. A říká se o ní, že má dobré srdce. Kdybyste jí všechno pověděli, jistě byste ji přesvědčili, aby si prince vzala.“ „Babičko, nemohla bys jet s námi?“ poprosil Rom, „víš o všem, co se stalo a každý tě tu zná. Kdyby sis s ní promluvila ty, jistě by tě vyslechla spíš než nás. A když všechno dobře dopadne, král se ti štědře odmění.“ „O tom teď nemluv“, řekla stará žena, „teď půjde o to, přesvědčit tu dívku, aby si prince vzala.“ Všichni nasedli rychle do kočáru a jeli za dívkou.

Jen co dojeli na místo, hned se kolem kočáru seběhla spousta dětí, které zvědavě koukaly, kdo to přijel. Rom se jich zeptal, kde bydlí ta žena, která před dvěma lety přišla o manžela. Děti hned začaly křičet: „Já vám to ukážu, já vám to ukážu!“ Rom vzal jednoho k sobě do kočáru a jeli. Žena zrovna stála před domkem a divila se, kdo to k ní jede. Ale Rom jí nedal moc času na přemýšlení a hned spustil: „Přijeli jsme za vámi, protože máme na srdci velké trápení a chceme vás poradat, jestli byste nám pomohla. Tady starou

Blaškaraňu určitě znáte. Ale nikde tu nevidím vaši nejstarší dceru Marii. „Jen to dořekl, dívka se objevila ve dveřích. „Tak co od nás chcete?“ zeptala se žena. Rom začal vyprávět. Řekl jim všechno o tom, co se stalo princovi a princeznám. Když domluvil, začala stará Blaškaraň. Pověděla jim, jak princ zachránil princeznu a zlomil zakletí zlého černého čaroděje a jak se ze slepice stala zase krásná princezna. Žena jen poslouchala. „A proč mi to všechno povídáte? Myslíte si, že provdám svou dceru za kohouta? Copak vám přeskočilo?“ „Vím, že je to od nás opovážlivost, něco takového vypustit z pusy, ale zkuste si představit, že by se něco takového stalo vám. Kdyby vám někdo začaroval dcery a staly se z nich slepice nebo něco jiného. Nehledala byste pro ně pomoc?“ zeptala se Blaškaraň. „Jste matka, stejně jako královna a jejich otec král. Já vím, že vaše dcera má moc dobré srdce, stejně jako vy. Jsem si jistá, že všechno dobře dopadne, dobro a naše víra zlomí prokletí zlého čaroděje, tak jako se to povedlo princovi, který si vzal princeznu v podobě slepice. Co na to řekneš ty, Marie?“ „Není lehké vám říct ano,“ odpověděla dívka, „ale když si představím, co musí prožívat jejich matka a otec. Maminco, já to udělám. Vezmu si prince za muže.“ Matka se na ni podívala a málem omdlela. „Neboj se, maminko, všechno dobře dopadne. Musíme tomu věřit. Jednou se to už přece povedlo.“ Do toho se vložil Rom: „Prosím vás za krále a královnu. Dejte svou dceru princovi za ženu.“ Žena se chytila za hlavu: „Vidím, že mě tady nikdo neposlouchá. Ať je po tvém, dcero. Ale kdyby se ti špatně dařilo, hned se vrať domů.“ „Jen se nebojte, kdyby se jí dělo něco špatného, sám vám ji přivezu domů. Ale to se nestane, král a královna jsou moc hodní lidé a nenechají na ni ani větřík zafoukat,“ uklidňoval ji Rom. „Teď bychom byli rádi, kdyby s námi mohla odjet na zámek.“ Matka i sestry plakaly, když Marie nastupovala do kočáru. „Neplačte, všechno dobře dopadne,“ řekla jim Marie, „ještě

si zatancujete na mojí svatbě.“ Rom a stará Blaškaraň ženě ještě jednou poděkovali, rozloučili se a pak se vydali na cestu. Nejdřív vyložili Blaškaraňu u ní doma a pak už jeli rovnou na zámek.

Na zámku šli hned ke králi a královně. „Tady vám vedu Marii,“ ukázal Rom na dívku, „sama od sebe se chce stát ženou vašeho syna. Nikdo ji nenutil, nikdo jí nic neslibil. O penězích nepadlo ani slovo. Teď už je jen na vás, kdy bude svatba.“ Král s královnou jen vyvalili oči, když Rom domluvil. Královna s pláčem dívku objala: „Ty nejsi člověk, ty jsi anděl a poslal nám tě sám Pánbůh! Moc ti všichni děkujeme.“ „No, a teď nezbyvá nic jiného, než se domluvit, kdy bude svatba. Do té doby by bylo lepší, aby se dívka nikde neukazovala, aby jí zlý čaroděj něco neudělal,“ řekl Rom. „Máš pravdu,“ souhlasil král, „zůstane tu s námi, nikam ji nepustíme.“ Pak král poručil, aby se chystala svatba. Nešlo o to, aby to byla nějaká velká svatba, ale hlavně o to, aby to bylo rychle a všechno jak má být. Za tři dny bylo vše připraveno.

Do kostela přišlo plno lidí a ti, co se nevešli dovnitř, čekali venku. Král s královnou seděli v první lavici a u oltáře byl připraven farář. Marie stála před oltářem a držela kohouta. Král pokynul faráři, aby začal obřad. Farář promluvil: „Sešli jsme se zde, abychom oddali tady prince Jana a tuto dívku Marii. Než se vás zeptám, můžete slovo, které si chcete dát, vzít zpět. Ptám se tě, Marie, chceš vzít zpět slovo, které chceš dát princovi, který je nyní kohoutem?“ Marie se na něj podívala a řekla: „Ne.“ Celý kostel se nahlas oddechl. A farář pokračoval: „Ptám se tě tedy ještě jednou, Marie, přede všemi přítomnými, bereš si tady prince Jana v podobě kohouta za svého muže a chceš s ním žít v dobrém i ve zlém?“ Dívka se ani nerozmýšlela a řekla: „Ano, chci.“ Jen co dopověděla, kohout se proměnil v prince Jana. Všichni lidé začali křičet a tleskat, skoro jako by zapomněli, že jsou v kostele. I lidé, kteří stáli

venku, slyšeli, co se v kostele děje a začali tleskat, křičet a někteří dokonce tancovat. Farář všem pokynul, aby se utišili a a pokračoval ve své řeči: „A ty, princ, bereš si tuto dívku, Marii, za svou ženu a chceš s ní žít po celý život v dobrém i ve zlém?“ „Ano,“ odpověděl princ a zvedl dívku do náruče. „Od této chvíle jste muž a žena. Přeji vám v životě hodně štěstí a zdraví. A teď se můžete políbit,“ řekl nakonec farář. To ani říkat nemusel. Princ s radostí objal a políbil svou ženu. Pak za nimi přišli král s královnou i obě princezny. Ve stejné chvíli jako princ se i ony proměnily zpátky v princezny, a byly ještě krásnější než předtím. Radost a veselí zavládly po celém království. Celý týden se hrálo, zpívalo a tancovalo, každý mohl sníst a vypít, kolik chtěl, a ještě k tomu zadarmo.

Král a královna nevěděli, jak Romovi a staré Blaškaraň poděkovat. Král udělal z Roma svého prvního rádce a nechal postavit velký dům pro celou jeho rodinu hned vedle zámku. I starou Blaškaraňu zvali na zámek, ať zůstane s nimi, ale ona nechtěla. Zůstala ve svém domečku u svých bylin. „Kdo by léčil lidi, kdybych já šla na zámek?“ odpověděla jim. Mariina matka se přestěhovala i s ostatními dcerami do zámku. Marie ji nechtěla nechat samotnou. Tak si žili společně spokojeně a když se za rok narodil Marii chlapeček, byli všichni šťastní, že se to ani nedá vypovědět. Ani na starou Blaškaraňu nezapomněli. Jezdili za ní na návštěvu a vozili jí všechno, o co si řekla. Chovali se k ní jako k vlastní babičce a také jí tak říkali. O Marii ani nemluví, ta za ní jezdila nejčastěji a pořád ji zvala, aby šla bydlet k nim. A tak všichni žili šťastně a spokojeně, a jestli nezemřeli, žijí dodnes. A co se stalo se zlým černým čarodějem? Říká se, že se vzteky rozpadl na tisíc kousků. Od té doby o něm nikdo neslyšel. A také už se nikdy nic podobného nestalo.

Andrej Giňa
přeložila Martina Vyziblová
foto: Chad Evang Wyatt

Martin a Dilino

V jednom velkém městě žil mladý a velmi chytrý český chlapec Martin Štastný. Žil si moc dobře. Měl krásný velký dům, hodně peněz, slavné rodiče. Někdo by možná řekl, že mu nic nechybělo. I Martin si to myslel, ale někdy, když se procházel sám po městě, mu bylo smutno. Moc lidí se s ním nebavilo, protože mu záviděli. Přál si mít za kamaráda někoho zcela obyčejného, ale přesto jedinečného. Po pár letech mu došlo, že nikdo takový na světě nejspíš není.

Na úplně jiné straně města žil jeden mladý romský chlapec Dilino. Žil si také moc dobře. Měl malou polorozbitou vesnici, pár korun, tři psy, staré, ale zdravé rodiče a dvanáct sourozenců. Někdo by možná řekl, že žil vážně bídne, ale to si Dilino nemyslel. Nikdo se s ním nebavil. Proč taky? Měl přece dvanáct nejlepších přátel na celý život. Ale někdy, když musel jít sám vyžebrať kousek chleba, tak přemýšlel, jaké by to bylo poznat i někoho jiného než jen svou rodinu. Tak rád by si Dilino prohlédl i druhou část města, ale věděl, že kdyby se to rodiče dozvěděli, tak by je nejspíš trefil šlak. Rodiče mu zakázali tam chodit, protože je tam plno bohatých gádžů, kteří by vůči nim měli jen samé hloupé a nenávislné kecy. Vždycky, když se Dilino zeptal, jestli by se tam mohl alespoň na chvíli linku podívat, tak ho tatínek zavřel do sklepa bez jídla a vody. Ale na to už byl Dilino zvyklý.

Jednou večer, kdy už by všichni měli spát, seděl Dilino u okna a uslyšel české písničky a smích z druhé strany města. Zrovna se tam konala nějaká oslava. A tak se Dilino rozhodl, že se tam půjde podívat.

Na druhé straně města zatím panovala zvláštní atmosféra. Z reproduktorů hrály nejlepší české hity a všichni se nuceně hejbalí a popíjeli víno. A úplnou stranou od všech těch lidí stál Martin s kouskem dortu v ruce, měl svěšenou hlavu a smutný výraz ve tváři. Byla to taková nuda pro něho. Nikde žádné děti, jen samí dospělí...

Dilino je pozoroval z křoví a dusil v sobě smích. Vypadalo to tam jako na pohřbu. Spousta lidí ve společenských šatech a s vážnou tváří. Z beden zrovna hrála písnička – Nesnáším loučení. To už Dilino nevydržel a vyprskl smíchy. Všiml si, že opodál stojí nějaký smutný chlapec. Dilino se vydal k němu. „Hej more, kdo umřel?“ Když Martin uviděl Dilina, zarazil se a zeptal se ho: „Ty jsi cigán?“ „Jo, a co má bejt?“ Najednou si toho cigána všimlo i pár dospělých a začali ho s křikem a nadávkami odhánět pryč. Martin rychle odběhl. Moc dobře si pamatoval, co mu tatínek o takových špinách říkal. A tak se Dilino se slzami v očích vydal opět domů.

Martin rychle došel domů a až pak si uvědomil, co to vlastně udělal. Vždyť ten cigánek vypadal jako moc hodný a slušný hoch. Mohli se spolu kamarádit. Zase mu bylo smutno. Moc dobře věděl, že ten cigán je z druhé strany města. Po dlouhém zvážení se tam vydal. Schoval se za stromem a sledoval. Všude plno cigánů v dlouhých sukních a strašně moc dětí. Tolik dětí snad Martin ještě ani neviděl. A najednou to uslyšel. Tu krásnou hudbu. Takovou hudbu ještě nikdy neslyšel. Božská hudba, která vycházela z romských úst. Všichni Romové zpívali a tančili. Tak rychle, tak krásně. Tolik barev, tolik energie, světla a lásky snad ještě ani nepocítil. Martin to nechápal. Jak to, že se dokážou tak bavit? Jak mohou být tak šťastní, když se jim celá vesnice rozpadá? Vždyť nemají ani boty a vodu pijou z jezírka! Martin si všiml, že ho pozoruje nějaká Romka. Bála se, že na něho začne řvát, tak jak jeho lidé řvali na Dilina. Ale ona se na něho usmála, podala mu ruku, vzala ho mezi ně. Hned za ním přiběhl Dilino a Martin se mu začal omlouvat, a tak se spolu začali kamarádit. Po čase se i jejich rodiny konečně usmířily a navzájem se navštěvovaly. Romská rodina ochutnávala česká jídla i vína a česká rodina se učila tančit od romské temperamentní tance.

Dilino se jednou zeptal Martina, proč se rozhodl kamarádit zrovna s ním, se skromným cigánem. A on mu na to řekl, že našel, koho hledal. Někoho zcela obyčejného, a přesto jedinečného. Dilino byl zcela obyčejný romský chlapec, ale v jeho očích bylo něco jedinečného. Tam se odrážela všechna ta láska, energie a krása romství.

Zahod'te předsudky a nahlédněte lidem do srdce.

Lili

Django fest 2018

Předposlední listopadový pátek se sešli všichni milovníci hudby v brněnském klubu Radost, kde jim během večera předvedly svou show čtyři hudební a jedna taneční skupina. Festival se držel zavedeného konceptu, kdy byla představena kapela hrající Django jazz (Ek Balam trio), kapela mladých talentů (hudební hosté Jana Polyáka), kapela česká (Helemese) a kapela romská (Gypsy Lázok band). Úspěch měli úplně všichni, kolem dvou stovek posluchačů se bavilo do poslední chvíle, závěrečnou kapelu vyhnala z pódia až zavírací doba klubu. Všichni si odnesli pozitivní společný zážitek.

Jana Vejplachová
foto: Vítězslav Jersák

Pal o Rom, so zaarakhl'a le princos the le princeznen

Kaj has, kaj nahas, guleja, bachta-leja, the mek Devla čačēja, has jekh Rom. Ole romes has ajci čhave, keci pro ņebos čerčeňa, the mek o jekh buter. Sar savore Roma the jov has čoro, hoj čorederes manušes phares varekaj avrether arakhľalas. Peske-ra romňaha the le čhavenca beše-las andro cikno kheroro avri le gavestar. Jekhvar bešenassavore khere a užarenas pro chaben. Has ajse bokhale, hoj chalahas the e piri, so andre e romňi tavlas. Nahas la aňi čepo aroro, hoj lenge te pekel marikľa. Dičholas pre late, hoj la vareso igen trapinel. „Mri kedveš-no šukar romňi, so tute? Masovar asas, vakeres, a adadžives sar te našaďalas e duma. Dukhal tut vare-so?“ phučľa latar o Rom. E rom-ňi phare jileha chudľa te vakerel: „Kada chabenoro, so akana tavav, oda ehin savoro, so amen hin andro kher. ņikhaj navišulavela aňi krušinka. Tajsa imar nachaha nič. Te nakames, hoj adaj savore te zamerass bokhatar, ta mušines te džal andre luma a te anel varesave love.“ Avka o Rom pre aver d'ives pes skidľa a geľa andre luma. E romňi geľa leha ži pro agor gaveske a adaj pes rozgele. „Te pes tuke andre luma li-džala namištes, av maj pale khere. Džanes mištes, hoj pes amenge bi tiro phares dživla,“ roviňnaha leske phend'a. O Rom lake sa egerind'a. Aňi leske nasas mištes. Has les so te kerel, hoj te garuvel o apsa.

Pal'is pes mukhl'a andre luma, kaj les leskere duj jakha lidžanas, gav gavestar, foros forostar, aľe e bacht sar te bi pes leske garuďahas. Na a na te arakhel varesavi but'i vaj sogališagos. Kecivar leske avľa andre god'i, hoj te visaľol pale khere, aľe pal'is peske phenlas: Pre ladž visaľuvava khere a nič naanava, so mange phenena o čhave. Avka džalas odijader, bar te les o jilo cirde-las khere, až doavľa andre jekh baro foros. Adaj mind'ar agoral has bari kapura, paš late terďonas u slugadža a sakones, ko džalas andro foros, predikhenas. Le Romeske maj demade andro jakha o duj bare kale zastavi, so figinenas upral e kapura. Geľa pal o slugadžis a phučľa lestar, so pes achiľas, hoj adaj figi-nen o kale zastavi. O slugadžis pre leste zadikhľa: „Sal ešebno, so pre kada amendar phučes. Aľe amen natromas ņikaskes nič te vakerel. Obdikhas dojekhes, či naľidžal vareso, pre soste pes del te bašavel a sako peske musaj te pregenel kodi bari ceduľa.“ O Rom čak šunlas. „A so odoy irimen?“ phučľa lestar. „Me nadžanav te genel, šaj mange pregenes?“ O slugadžis leske igen napaťalas, aľe pal'is leske pregend'a: „Andro foros natromal te giľavel, te khelel, te bašavel a te kerel bari vika. Ko kada nadol'ikerďa, džala pro derešis a chudela biš the pandž la pacaha.“ O Rom čak šunelas. Ta kadaj pes mušind'a te ačhel igen baro nalačhipen. Andro foros pes dodžanava bizutno buter. Maj pre dojekh kher figinenas o kale zastavi a o ulici has sa, aľe sa, čuče. ņikhaj nadikhľalas aňi jekhe manušes. Sar te o nipi adaj vimuľahas. Džav andre karčma, odoy pes dodžanava buter, phend'a peske. Adaj bešenass vajkeci phureder gore, ci-chones, sar te bi andre khangeri. So čak pes ubešťa, maj kija leste avľa o karčmaris. „So peske deha?“ phučľa lestar. „Me mange dás bar so. Bokhalo som sar rikono, aľe

nane man aňi phago fiľeris. Te man vareso dena, ta tumenge adaj popratinava, vaj kerava sa, so mange phenena.“ O gore, so odoy bešenass, hazdle o šere a zadikhle pro Rom. „De les vareso,“ phende le karčmariske, „dikh, savo hino šukoro a dural pre leste dičhol, hoj hino bokhalo sar ruv.“ O karčmaris leske and'a jekh bareder čaroro zumin the maro. Andro Rom perlas o chaben sar andre chaňig. Mindig visaľiľalas, ta o chaben nahas. Sar dochaľa, phučľa le karčmaristar: „S'oda pes adaj achiľa? Maj pro dojekh kher figinen o kale zastavi a pro foros nadikhena jekhe manušes.“ „Dičhol, hoj sal igen dural, te pal kada, so pes adaj achiľa, nič nadžanes. Amare kral'is the la kral'ovna ehas trin čhave. Le čhaske imar has dešeňa berš, la phurederake čhake dešefta a la nekternederake dešupandž berš. Jekhvarestar sotrindžene našľile. Ži adadžives ņiko nadžanel, so pes lenca achiľa. Našľile pes, sar te andre phuv prepel'ahas. O kral'is diňa te prerodel calo phuv, kher kherestar, aľe pal o čhave sar te zaphandľiľahas e phuv. Egerind'a bare love koleske, ko vareso dikhľa, či vareso džanel, aľe ņiko pes nadiňa anglal. Imar pregeľa jepaš berš, sar o čhave našľile. E kral'ovna olestar igen nasvaľiľa a o kral'is čak avka, hoj pes ľikerel. Vaš oda figi-nen o kale zastavi a ľikerel pes baro smutkos. Te pes o čhave naarakhe-na, ko džanel, sar oda doperla la kral'ovnaha. Te na mek o kral'is ačhel korkoro.“

Pre aver d'ives geľa o Rom te rodel peske but'i andro dis. Has les bari bacht. Ile les, hoj pes te stari-nel pal o kachňa the papiňa. O Rom has igen rado, hoj pes uchudľa a hoj anela khere varesave love. Avka pes pal o kachňa the pal o papiňa starinlas, sar nekfeder džan-las. Has odoy vaj jekh kurko a dikhľa mištes, sar o duj kachňa the jekh kohutos pes ľikeren avres sar okle kachňa. Naphirenas pro genajos a pro šmeci te hrabinel a furt has jekhetanes. A so has le Romeske čudno, hoj pes lestar aňi čepo nadaranas. Jekhvar avľa a has smutno. Avle leske pre god'i o čhave the e romňi, sar dživen a bešľa peske pre phuv. Naľikerďa aňi vajkeci sekundi a imar has o kachňa the o kohutos paš leste. O Rom len pricirdľa kija peste a chudľa te vakerel: „Te džanenas, sar mange pharo pal e romňi the pal o čhave. Ki oda mek avľom andre kajsi phuv, so hin adaj ajso baro smutkos. Le kral'iske the la kral'ovnake našľile ņisostar nič o čhave, sar te andre phuv prepel'ahas. ņiko nadikhľa sar, kana a so pes lenca achiľa. Našľile sar thuv. E kral'ovna olestar nasvaľiľa a o kral'is tiž.“ Andr'oda o kohutos prevakerďa: „Oda sam amen. O baro džungalo kalo čarodejňikos amen začarind'a, le pheňendar kerďa kachňen a mandar kohutos.“ O Rom achiľa sar kašt, sar dikhľa, ko leha vakerel. Aľe sigo pes prekerďa. „Adaj natromen te ačhel aňi minuta. Te na tumen vareko čorel, vaj del andre kuchňa te tavel. Tu mange chuťi pro phiko,“ phend'a le kohutoske, „a tumen lava tel o khaka a džaha pal e daj.“ Sar džalas, ta sako pal leste ča dikhelas. Dičholas avri sar andal o cirkusis.

Ki e kral'ovna les nakamle te mukhel. Aľe sar le inašiske phend'a, hoj

joj peske les diňa te vičinel, ta les mukhle. E kral'ovna čak dikhelas, s'oda o Rom anel. „Elas mištes, te pes ņiko nadodžanelas, hoj o kachňa the o kohutos adaj,“ phend'a o Rom. „Ta, princona, phen la dake, ko san a so pes tumenge achiľa.“ E kral'ovna diňa avri o jakha a mištes namengľisaľiľa, sar o kohutos chudľa te vakerel: „Mamo, ma dara, oda som me, tiro čhavo, o Jaňus, a kadaj manca o pheňa, e Kristina, the e Verona. Začarind'a amen o kalo džungalo čarodejňikos. Samas čhide maškar o kachňa a te naavľahas kadaj o Rom, ta ko džanel, sar dopel'amas.“ E kral'ovna pes olestar mek naprekidľa. Aňi andro nekbareder suno kajso vareso naužard'ahas. „Elas mištes, te bičhavnas pal o kral'is. Kampela pes te dovakerel odijader,“ phend'a lake o Rom. E kral'ovna maj pal leste bičhad'a. O kral'is avľa andre a dikhľa le kachňen. „So adaj keren kale kachňa, ko len adaj and'a?“ „Čak peske beš a šun, te na tuha pekel andre phuv,“ phend'a e kral'ovna. Andr'oda zmukhl'a o kohutos: „Dado, oda sam amen, o Jaňus, e Kristina, the e Veronka.“ But nachibaľinlas a le kral'iha čačes pekľahas andre phuv. Achiľa sar kašt, aňi našťik prevakerďa. Sar avľa čeporo kija peste, chudľa o Rom te vakerel: „Me tumenge nakamav te vakerel, so kamen te kerel, aľe gondolinav, hoj ņiko pes nakamelas te dodžanel, hoj o princos the e princezni adaj. Te na pes kada dol'idžal ži ki o čarodejňikos. Ko džanel, so len šaj kerlas. Me gondolinav, hoj kamenas te ačhel paš tumende, mindig naavaha pr'oda, sar lendar te kerel pale manušen.“ O kral'is čak šunelas, so o Rom vakerel a musaj te phenel, hoj leskeri duma has god'aver a o kral'is pre savoro, so o Rom phenlas, priačhiľa. „Aľe kaj arakhaha ajse manušen, hoj pes te thoven le čarodejňikoske, vaj te džan pes leha te marel, kaj lendar te kerel pale manušen? Kajso manuš talam aňi nane, kaj te vikhelel pro čarodejňikos.“ „Džanen so,“ phend'a o Rom, „maškar o Roma dživel jekh phuro rom, o Kachňaris, jov pregeľa igen baro koter luma a talam džanela, so te kerel, kaj tumare čhaven-dar te en pale manuša.“ „Tut amenge bičhad'a korkoro o Devloro,“ phend'a e kral'ovna. „Te sa mištes doperla, ta so čak tiri vodi kamela, ta sa amendar chudeha,“ phend'a o kral'is. „Pal kada mek igen sigo te vakerel. Se mek nič nakerďom. Akana mušinas te arakhel le phure Kachňaris a te vakerel leha. Te man mukhena a dena man hentova lačhe grajenca a jekhe slugadžis, ta pes maj tajsa mukhava les te rodel.“ „Na ča oda,“ phend'a o kral'is, „aľe le phure romeske lena mandar dar-kos.“ Pre aver d'ives maj tosara pes mukhl'a o Rom le slugadžiha te rodel le phure Kachňaris.

Avka phirenas gav gavestar, foros forostar, až jekhe kurkeha tal'inde pro gav, kaj o Rom bešelas. Savore Roma, so odoy bešenass, čak o jakha dine avri, sar andal e hentova vigel'a o Rom le slugadžiha. O čhave len ľigende maj ki o phuro Kachňaris. O Rom leske sa rozphend'a pal o kral'is, pal e kral'ovna, the pal o čhave, so pes lenge achiľa. „Me imar pal o kalo džungalo čarodejňikos šund'om, savo hino rikono, sar igen narado dikhel le manušen a nekbuter le ternen,“

phend'a o Kachňaris, „kajčak tumenge nadžanav te phenel, so te kerel, hoj o čhave te en pale manuša. Aľe te džana pal e phuri Bľaškaraňa, ta joj tumenge phenla bizutnones buter. Te joj nadžanela, so kaleha te kerel, ta imar ņiko.“ „A kaj arakhaha la phura Bľaškaraňa?“ phučľa o Rom. „Jov nabešel amendar dur. Predžana jekh baro foros a maj pal koda foros ehin cikno gav a odoy joj bešel. Sako la džanel. Jov sast'arel na čak le Romen, aľe the le bare rajen.“ O Rom šukares pal'ikerďa le phure Kachňariske a thoďa leske andro vast jekh burňik somnakune dukati. „Kada tumenge bičhavel o kral'is a te sa mište doperla, ta avla pal tumende korkoro a džanen mištes, hoj pro čučes naavla.“

Duje d'ivesenca doavle pro than, kaj bešelas e phuri Bľaškaraňa jekhetanes le Romenca. So čak pes odoy sikhade, maj pes pašal lende stradle pherdo čhave a zvedavones peske predikhenas e hentova. Sar avľa avri o slugadžis, darand'ile a gele pre sera. Oda imar pašal lende pes stradle savore Roma. „Lačho d'ives tumenge žičinav,“ phend'a o Rom a phučľa, kaj bešel e phuri Bľaškaraňa. O čhave maj pes dine anglal: „Aven, amen tumenge sikhavaha!“ a ile le Romes ke rom-ňi. „Te del o Del lačho d'ives tumenge, babo.“ E romňi les obdikhľa a odphend'a: „The tuke, mro čhavo. So mange and'al? Bizutnones pes varekaj achiľa vareso baro, či sal nasvalo, aľe nadičhos pr'oda. Či kampil tuke te žutinel?“ phučľa lestar. „Mange na, aľe le kral'iske andal oki phuv.“ Avka lake sa rozphend'a, so pes achiľa le čhavage. Savi olestar nasvaľi e kral'ovna the o kral'is. E phuri pes pre leste zadikhľa a chudľa te vakerel: „Kada pes imar jekhvar achiľa. O kalo džungalo čarodejňikos kavka pokerďa duje terne čhagen, le princeznen. Kerďa lendar kachňen. La phuredera čha has akor pirano, o princos andal aver phuv. Jov la avka kamelas, hoj phend'a la dake the le dadeske, hoj peske la lela, bar te hiňi kachňi. O dad the e daj les prevakernas, manganas les, hoj te na kerel oda, hoj peske arakhela avra terňa rakľa, aľe jov peske nadiňa te phenel. Avka sa kisitinde, o princos iľa la kachňa a geľa andre khangeri pal o rašaj. Leha avle mek duj svedki. Aľe o rašaj les bi le dadeskero a dakero naoddiňa. Avka rado narado o kral'is the e kral'ovna mušinde te džal le čhaveha andre khangeri. Oda imar avri has pherdo nipi a užarnas, kana pes sikhavla o princos la kachňaha. Sar les dikhle, chudle te asal. Sako peske gondolinlas, hoj le čhaske prechutiľa. Aľe le princoske has jekh, hoj lestar savore asan. Aľe aňi le rašaske pes nakamelas te oddel le princos la kachňaha. Mindig les oddiňa, ta lestar duvar phučľa, či nakamel o bijav te zrušinel. Aľe o princos terďolas pre peskero a phend'a le rašaske, hoj len te oddel avka, sar pes perel. Avka o rašaj chudľa te vakerel: „Zgeľam pes, hoj te oddas kadaj le princos la kachňaha.“ Savore so odoy has, chudle fest te asal. „Phučav tutar, princona, angla savore, les peske kadaj la kachňa romňake a dživeha laha andro lačhipen the andro nalačhipen calo tiro dživipen?“ Savore, so odoy has, ačhile čit, hoj

šund'alas e suv pre phuv te perel. „Hat,“ odphend'a leske o princos. So čak dophend'a, la kachňatar achiľa pale e princezna, leskeri piraňi. Terďolas paš leste, šukar sar popka a bachtaľi, hoj pes aňi nadel te vakerel. Savore, so odoy terďonas, ačhile sar kašta. Pal'is sar te ušťilahas, chudle te vičinel a te kľapkinel a o rašaj phučľa la princeznatar, či lel peske le princos romeske. A sar avres e princezna zorales pre calo muj zvičind'a hat a chutiľa le princoske pre men. Avka o rašaj lenge radoscaha phenďa: „Akanastar san rom la romňaha. Žičinav tumenge but bacht the sast'ipen.“ Aľe na čak e princezna, so iľa vera, aľe the lakeri pheň achiľa pale čhaj. Aňi namusaj te vakerel, savi radosca has andre calo phuv. Bašavelas pes a khelelas calo kurko. Me gondolinav, hoj naačhel nič aver, ča te kerel koda, so kerďa o princos. Hoj peske lel le princos sar kohutos leskeri piraňi romeske. Le čarodejňikos nane ajsi zor, hoj te ul'ikerel le čhas the le čhagen sar kachňen. O kamiben the koda, hoj pre peste lel ajso pharipen, hoj dživla la kachňaha vaj le kohutoha, oda ehin buter sar le čarodejňikoskero pokeriben.“ O Rom la phura Bľaškaraňa lačhes višund'a, šukares lake pal'ikerďa a vidiňa pes pale andro dis.

„Mušinen te kerel oda, so kerďa oda princos. Te arakhel terňa čha, so peske lela le princos sar kohutos romeske,“ phend'a o Rom le kral'iske the la kral'ovnake. „Džanes, so keraha,“ phend'a o kral'is, „rozphenaha andre calo phuv, hoj ko peske lela le princos romeske, ta chudela sa, so čak kamela.“ E kral'ovna the o Rom pre leste čak dikhenas. „Maruš pre ma, mro kral'iňa, aľe mange pes kada, so kames te kerel, nazdel. Oda sar te varesava čha kamehas te cinel. Me gondolinav, hoj kada naphagela le čarodejňikoskero pokeriben. Oda musaj te el žuže jilestar a e čhaj peske les mušinel te lel korkori pestar a ņisave love andr'oda natromal te el,“ phend'a o Rom. „Aľe kaj ajsa čha arakhaha?“ phučľa o kral'is. „A nasas le čhas piraňi?“ phučľa o Rom, „te les čačes le jilestar kamelas, ta kada kerla. Nadomukhela, hoj o čhavo te el calo džživipen sar kohutos.“ „So me džanav, ta na,“ diňa pes anglal e kral'ovna. „Aľe mi phenel tumenge korkoro, te vakerel preci džanel, the o pheňa.“ „Lačhes,“ phend'a o kral'is, „amen peske povakeraha le čaha the le čhajenca a tajsa pes adaj zdžaha. Oda imar bizutnones džanaha, so te kerel. A tuke, Romeja, igen vaš savoro pal'ikerav. Nadžanav, so bi tiro kerahas. Mušinas savore te paťal, hoj savoro mištes doperla a arakhaha leskera piraňa.“

O Rom pes našťi doužard'a, furt leske andre god'i has o princos the o princezni. Pre aver d'ives pes savore zgele, aľe ņikas naarakhle. „Le princos ņisavi piraňi nahas, aňi le čhagen. Akana so?“ phučľa e kral'ovna. „Naačhel nič aver, čak te džal pale pal e phuri Bľaškaraňa. Jov amenge bizutnones phenla, so te kerel, kaj kajsa čha te rodel,“ phend'a o Rom. „Len peha, so čak kamen. E phuri Bľaškaraňa zasogalinel sa, so čak peske phenla. Igen lake pal'ikeren vaš amenge,“ phend'a o kral'is.

Pre aver d'ives pes o Rom le slugadžiha vidine pro drom. O Roma

andro romano gavoro e hentova maj prindžarde a savore pes pašal late zgele. O Rom le slugadžiha gele pal e phuri Bľaškaraňa. Joj len maj prindžard’a. „So pes ačhiľa, hoj avľan? Talam na vareso nalačo? Vaker, ma ladža, mro čho,“ phend’a le Romeske. Avka lake o Rom sa rozphend’a pal o princos the pal o čhaja. „Akana tut, babo, avľam te pomangel, so te kerel, kaj te arakhel ajsa čha, kaj peske te lel le princos sar kohutos romeske. Sar phenehas, na vaš o love, aľe le jilestar, korkori pestar. Kajsa čhake, so kada kerla, pes šaj ačhiľa, hoj o čhavo šaj el sar kohutos calo džživipen, te le čarodejňikoskero pokeriben naphagaha.“ E romňi pre leste zadikhľ’a: „Mištes vakeres. Aľe mušinas te paťal, hoj pes kada naačhela. Džanav jekha čha, bešel adarig andro trito gav. Anglo duj berš lake muľa o dad. Ačhile štar čhaja, joj hiňi nekhphureder. Ehin lake dešeňa berš. Hiňi igen šukar, me la dikhľom. Vakerel pes pal late, hoj hiňi igen lačhejileskeri. Te lake sa rozphenehas, ta bizutnones la prevakerna, hoj peske le princos te lel.“ „Babo, našt’ik avehas amenca?“ pomangľ’a la o Rom. „Džanes savoro, so pes ačhiľa. Te laha povakereha tu, ta tut sigeder pošunla sar amen. Tut adaj sako džanel. A te savoro mištes doperla, ta o kral’is pes tuke barvales opoťinla.“ „Pal kada akana ma vaker,“ phend’a e romňi, „akana džal pal oda, hoj la čha te prevakeras, kaj peske te lel le princos.“ Avka savore bešte andre hentova a vidine pes pal e čhaj.

So čak odój doavle, maj pes pašal e hentova stradle pherdo čhave a zvedavones dikhenas, ko avľa. O Rom lendar phučľa, kaj bešel e romňi, so lake muľa o rom. O čhave maj chudle te vičinel: „Me tumenge sikhavava, me tumenge sikhavava!“ Avka o Rom iľa jekhes a gele savore ke romňi. Joj ča dikhelas, ko ke late avel, aľe o Rom la nadiňa but te gondolinel a maj zmu-khľ’a: „Avľam pal tute. Hin amen baro pharipen pro jilo a kamas tut igen te pomangel, či amenge žutinehas. Kadaj pal e phuri Bľaškaraňa imar bizutnones šund’a. Aľe űikhaj nadikhav la nekhphureder čha, la Marja.“ So čak dophend’a, e čhaj pes sikhad’a pro vudar. „Ta so amendar kamen?“ phučľa e romňi. Avka chudľ’a o Rom te vakerel. Rozphend’a lenge sa, so pes ačhiľa le princoske the le princeznenge. Sar dovakerd’a, chudľ’a te vakerel e phuri Bľaškaraňa. Phend’a lenge sa, sar aver princos zaarakhľ’a la princezna a phagerd’a le džungale čarodejňikoskero pokeriben, sar la kachňatar pes ačhiľa pale šukar princezna. E romňi čak šunelas. „A soske kada amenge vakeren? Tumen peske gondolinen, hoj me dava la čha pal o kohutos? So tumenge prechuťiľa?“ „Me džanav, hoj oda hin amendar opovažľivosca, kajso vareso te vimukhel andal e muj, aľe vdživen pes andr’oda, te pes kajso vareso ačhelas tumenge. Te tuke vareko pokerlas le čhajen a ačhenas lendar kachňa vaj vareso aver. Na-

rodehas žutišagos angla lende?“ phučľa latar e phuri. „Sal daj, avka sar the e kral’ovna a lengero dad o kral’is. Me džanav, hoj la čha ehin igen lačo jilo, the tut. Som bizutno, hoj sa mištes doperla, hoj o lačhipen the e paťiv phagela o pokeriben le čarodejňikoskero, avka sar phagerd’a o princos, so peske iľa la princezna sar kachňa. So pr’oda phenes, Marjo?“ „Loko oda nane, te phenel tumenge hat,“ phend’a e čhaj, „aľe avel mange pre god’i, so mušinen te predživel lengeri daj the dad. Mamo, me oda kerava. Lava mange le princos romeske.“ E daj pre late zadikhľ’a a maj namengľisaliľa. „Ma dara, mamo, sa mištes doperla. Mušinas oleske te paťal. Imar jekhvar pes preci ačhiľa.“ Andr’oda pes thoď’a o Rom: „Mangav tumen vaš o kral’is the e kral’ovna. Den la čha romňake vaš o princos.“ E romňi pes chudľ’a šerestar: „Dikhav, hoj man űiko našunel. Mi el pre tiro, mri čhaj, aľe te elas vareso namištes, mindar av khere.“ „Ma daran pes, te ačhelas varesavo nalačhipen, maj korkoro la anava khere,“ phend’a o Rom, „aľe kada pes naačhela. O kral’is the e kral’ovna hine igen lačhe manuša a nadena pre late aňi e balvaj te zaphurdel. Akana avahas igen rado, te e čhaj avelas amenca andro dis.“ E daj the o čhaja rovnas, sar e Marja džalas andre hentova. „Ma roven, savoro mištes doperla. Mek khelena pre miro bijav,“ phend’a lenge e čhaj. O Rom the e phuri Bľaškaraňa la romňake mek jekhvar paľikerde, rozlučinde pes a vidine pes pro drom. Ešeb vithode khere la phura Bľaškaraňa a paľis pes vidine andro dis.

Adaj maj gele pal e kral’ovna the pal o kral’is. „Kadaj,“ sikhad’a o Rom pre čhaj, „anav tumenge la čha la Marja. Joj korkori pestar kamel te džal romeste pal tumaro čhavo. űiko la našil’ind’a, űiko la űič naegerind’a. Pal o love nasas aňi lav. Akana čak džal pal tumende, kana kerna bijav.“ E kral’ovna the o kral’is čak dine avri o jakha, sar o Rom dovakerd’a. E kral’ovna rovíbnaha obchudľ’a la čha: „Tu nasal čhaj, tu sal andelos a bičhada tut amenge o Devloro. Igen, igen tuke paľikeras savore.“ „No a imar naačhel űič aver, čak pes te dovakerel, kana lena vera. Ži adik elas mištes, te pes e čhaj űikhaj nasikhavlas, te la o džungalo čarodejňikos vareso nakerel.“ „Mištes phenes,“ odphend’a le Romeske o kral’is. „Ela adaj amenca,“ phend’a e kral’ovna, „űikhaj la namukhaha.“ O kral’is maj parančoľind’a te kisitinel o bijav. Nadžalas pal oda, hoj oda te el varesavo baro bijav, aľe pal oda, hoj sa te el sigo a sar kamel te el. Ži trin d’ives sa has kisitimen.

Andre khangeri avle pherdo manuša a so odój narešt’ile, užarnas avri. O kral’is la kral’ovnaha bešenas andre ešebno lavica a pal o oltaris has kisitimen o rašaj. E čhaj e Marja terďolas pašo oltaris a paš peste ľikerlas le kohutos. O kral’is kerď’a le vasteha le rašaske a jov chudľ’a maj te vakerel: „Zgeľam pes

adaj, hoj te oddas kadaj le princos le Jaňus, la čhaha la Marjaha. Mindig tumendar phučava, šaj o lav, so peske kamen te del, len pale. Phučav tutar, Marjo, les pale o lav, so kames te del le princoske, so akana hino sar kohutos?“ E Marja pes pre leste zadikhľ’a a phend’a: „Na.“ Calo khangeri sar te peske phend’ahas ach. Avka o rašaj chudľ’a te vakerel odijader: „Phučav tutar mek jekhvar, Marjo, angla savore, so adaj sam, les peske adaj le princos le Jaňus, so hino akana sar kohutos, romeske a kames leha te predživel lačo the nalačo?“ E čhaj pes aňi čepo narozmišľind’a a phend’a: „Hat, kamav.“ So čak dophend’a, le kohutostar ačhiľa pale manuš, o princos o Jaňus. Calo khangeri chudľ’a te vičinel a te kľapkinen, sar te bisterd’ahas, hoj hine andre khangeri. The avri terďonas o nipi a sar šunde e vika andre khangeri, the jon chudle te vičinel a te kľapkinel a varesave te khelel. O rašaj kerďa savorenge le vasteha, hoj pes te ucišinen a chudľ’a te vakerel odijader: „Tu, princona, les peske kadaj la čha la Marja romňake a kames laha te dživel calo tiro džživipen andro lačhipen the andro nalačhipen?“ „Hat,“ odphend’a o princos a obchudľ’a la čha. „Akanastar san imar rom la romňaha a žičinav tumenge andro tumaro džživipen but bacht the sasťipen. Akana pes šaj čumiden.“ Kada lenge aňi nakampl’a te phenel. O princos obchudľ’a a čumidl’a la čha. Pal leste avľa e kral’ovna the o kral’is, the o princezní. Jekhetanes le princoha the lendar ačhile pale čhaja, mek šukareder sar has. Oda imar o vešelišagos zachudľ’a calo phuv. Jekh kurko pes bašavlas, khelelas the giľavelas a sako šaj chaľa, piľa, so čak kame-las, a hjaba.

O kral’is the e kral’ovna nadžanle, sar le Romeske the la phura Bľaškaraňake te paľikerel. O kral’is kerď’a le Romestar peskeres ešebnones radcas a diňa leske te thovel baro kher maj paš o dis. La phura Bľaškaraňa tiž vičinenas andro dis, hoj te ačhel lenca, aľe joj nakamelas. Ačhiľa andre peskero kheroro, paš peskere draba. „Ko sasťarla le manušen, te me džava andro dis?“ phend’a lenge. La Marjakeri daj pes precirdľ’a andro dis le čhajenca. E Marja la namukhľ’a korkora. Avka dživnas jekhetanes, bachtale a sar beršeha ul’iľa la čhake muršoro, savore has bachtale, hoj pes nadel aňi te vakerel. Aňi pre phuri Bľaškaraňa nabisterde. Savore phirnas pal late andro kheroro a sa, so lake kampelas, ta lake anenas. Ľikernas la sar peskera vlastnona baba a tiž la avka vičinenas. Pal e čhaj e Marja aňi navakerav, joj pal late phirlas nekbuter a furt la vičinlas, hoj te avel ke lende te bešel, aľe joj ačhiľa andre peskero kheroro. Avka savore dživnas bachtale a te na mule, dživen ži adad’ives. A so pes ačhiľa le džungale čarodejňikoha? Vakerlas pes, hoj pes choťatar rozpela pro ezeros kotera. Akorestar pal leste űiko našund’a a imar pes űič kajso naačhiľa.

Andrej Giňa

O Marcinos he o Dilino

Andro jekh baro foros dživelas terno a but god’aver raklo. Vičinelas pes Marcin Bachtalo. Dživelas peske but lačhes. Has les baro šukar kher, pherdo love a rajkaňi daj he dad. Vareko bi talam phend’a, hoj leske űič nakampol. He o Marcinos peske kada gondolinelas, aľe varekana, sar peske phirelas pal o foros, leske has smutnones. But čhavore pes leha nabavinehas, bo leske zavidzinenas. Kamelas lačhes kamaratos. Pal o vajkeci berša leske avľas andro šero, hoj kajses šoha na rakhela.

Andro dujto foreskero than dživelas terno romano čhavo. Vičinelas pes Dilino. Taj peske lačhes dživelas. Has les phagerdo gavoro, čeporo churdore, trin rukone a phure aľe saste daj le dadeha, he dešuduj pheňa he phrala. Vareko bi talam phenlas, hoj dživel čorikanes, aľe o Dilino peske oda nagondolinelas. űiko pes leha nabavinelas. Soske? Has les dešuduj kamarata pro calo džživipen. Aľe varekana, sar džalas te mangel čeporo maroro, gondolinelas peske, savo oda avľahas, te prindžard’ahas varekas aver sar leskri famil’ija. Sar rado bi dikhľ’ahas pro dujto than, aľe džanelas, hoj te pes dodžanela e daj le dadeha, ta len chudela šľakos. Nakamen, kaj kodoj te phirel, bo hin odój but barvale gadže, so našt’i dikhen pro Roma. Mindig, sar o Dilino phučkerlas, či kodoj šaj džal, ta les o dad phandelas andre šopa a nadelas les te chal aňi te pijel. Aľe o Dilino imar pre ada has sikhado.

Jekhvar raťaha, sar imar savore sovenas, bešelas o Dilino paš e blaka, ta šund’as čechike giľa a asaben andal e dujto sera. Has odój varesavo mulatišagos. Ta peske phend’as, hoj odój džala te dikhel.

Pre dujto sera has zvlaštno d’ives. Andal o bedny džalas najfeder čechike giľa a savore čeporo došilu khelenas a pijenas mol’. A dureder lendar terďolas o Marcinos, has les andro vast dorta. O šero leske has mu-khlo tele a has but smutno. űič les odój nabavinelas...

O Dilino has garudo a vartinelas len a chudelas andre peste o asaben. Dičholas odój sar pro pohrebos. Pherdo manuša andro vigana a aňi naasanas. Bašavelas lenge giľi – Narado tutar oddžav. Oda imar o Dilino nalikerďas a chudľas te asal. Dikhľas, hoj odój terďol oda smutno raklo. Geľas ke leste he phučľas lestar. „More, ko muľas?“ O Marcinos lestar darand’iľas a phučľas lestar, či hino Rom. „Hi, a so majinel te avel?“ Paľis dikhle he o gadže, hoj odój hin romano čhavo a ričinenas pre leste a bičhade les het odarig. O Marcinos lestar odgeľas. Džanelas, so leske o dad phenelas pal kajse manuša. A ta o Dilino odgeľas rovíbnaha khere.

O Marcinos geľas khere a paľis leske doavľas andro šero, so oda kerďas. Hem oda čhavoro dičholas sar lačo manuš. Šaj avle barata. Igen pre leste peľas pharipen. Mištes džanelas, hoj hino andal e dujto sera. Geľas odój te dikhel. Garuďas pes pal o stromos. Pherdo romňija andro bare rokľi a but čhavore. Ajci čhavoren o Marcinos mek šoha nadikhľas. A paľis oda šund’as. Oda šukar bašaviben. Ajso bašaviben mek šoha našund’as. Devleskero bašaviben, so džalas avri andal o romano grkaňis. Savore Roma khelenas he giľavenas. Avka siges, avka šukar. Ajso baro zoraľipen, šukariben he kamiben mek našund’as. O Marcinos oda naachaľolas. Sar oda, hoj pes avka bavinen? Sar šaj aven bachtale, te pes lenge o gav rozperel? Hem len nane aňi topanki a o paňi pijen andal jezirkos! O Marcinos dikhľas, hoj pre les vartinel varesavi romňi. Daralas, hoj pre leste taj kerela vika kavka, sar leskere manuša kerenas vika pro Dilino. Aľe joj pre leste asalas, podiňas leske o vast a liľas les maškar lende. Avľas pal lende o Dilino a Marcinos pes leske prebačinelas a ačhiľas pes lendar bare kamarata. Paľis pes prindžarde savore Roma le gadženca. O Roma chanas gadžikano chaben a pijenas lengere mol’a a o gadže pes sikhavenas romanen te khelel pro romane giľa.

O Dilino jekhvar phučľas le Marcinostar, soske hino leskero baratos. Te jov hino ča čoro romano čhavo. A jov leske phend’as, hoj rakhľas, so rode-las. Vareko obyčejno a jedinečno. O Dilino has lačo čhavo, andro leskere jakha has koda baripen. Odój has oda romano kamiben he šukariben.

Čhiven het o nalačhe gondolipena a zadikhen le manušenge andro jilo.

Lili

Chlad uvnitř

Sedělo jednou v lese, v chladu a šeru, šest osob svedených dohromady náhodou.

Seděli okolo vyhasínajícího ohně, každý s jedním kusem dřeva.

Když plamen v ohni dohasl, první z nich si všiml, že jedna z tváří u ohně je černá, proto odmítl přiložit své březové poleno.

Druhý si všiml, že třetí nepatří k jeho církvi a taky dřevo nepřiložil.

Chudý, co v roztrhaných šatech seděl, pohlédl na plášť druhého, proč by mělo jeho dřevo hrát boháče sytého?

Bohatý si sedl stranou a přemýšlel o svém bohatství a o tom, jak svůj majetek ochránit před línou žebrotou.

Černý viděl ve svém dřevě možnost, jak se pomstít bílým.

A ten poslední nedělal nic pro zisk a dával jen těm, co dávali jemu. A v tom i vytrval.

Polena v mrtvých ledových rukou byla důkazem lidského hříchu. Nezemřeli chladem zvenčí, zemřeli chladem zevnitř...

Lili

www.romea.cz
Informační portál o světě Romů

**Adresa redakce Romano hangos
a Společenství Romů na Moravě**

**Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srnm.cz
číslo účtu: 230 066 1977/2010**

Volné vstupy do výstav

27. 1. Den památky obětí holokaustu a předcházení zločinům proti lidskosti

Všechny programy se konají v Muzeu romské kultury, není-li uvedeno jinak. Změna programu vyhrazena.

Muzeum romské kultury, s. p. o.
Bratislavská 67, 602 00 Brno
+420 775 407 065
media@rommuz.cz
facebook.com/muzeum.romske.kultury

leden – březen 2019

rommuz.cz

muzeum

romské

kultury

stálá expozice

Příběh Romů

Dějiny Romů od starověké Indie až po události II. světové války a současnost. Možnost komentovaných prohlídek v ceně vstupného po předchozí domluvě na e-mailu: lektor@rommuz.cz nebo tel.: +420 545 214 419.

přechodné výstavy

23. 3. 2019 – 10. 3. 2019

Andrej Pešta: Mire sveti / Světy Andreje Pešty

Prodloužená výstava představuje odkaz Andreje Pešty prostřednictvím fotografií ze sbírkového fondu muzea. Andrej Pešta (1921–2009) byl významnou romskou osobností, amatérským fotografem, literátem a výtvarníkem. Rozsáhlý archiv Peštových fotografií zachycuje pohled na život Romů v Československu převážně v období 60.–80. let 20. stol.

Externí kurátor: Tomáš Pospěch

Doprovodný program k výstavě:

- 20. 1. 15 h Prohlídka výstavy a výtvarná dílna pro návštěvníky s dětmi
- 3. 2. 15 h Prohlídka výstavy a výtvarná dílna pro návštěvníky s dětmi
- 28. 2. 18 h Literární večer s Andrejem Peštou
- 10. 3. 15 h Prohlídka výstavy a výtvarná dílna pro návštěvníky s dětmi
- 16 h Komentovaná prohlídka výstavy s kurátorem a historikem MRK
- 17 h Vyhlášení výsledků fotografické soutěže

říjen 2018 – únor 2019

V rámci prodloužení výstavy vyhlašuje Muzeum romské kultury fotografickou soutěž na téma:

1) Romská rodina

– skupinové fotografie z rodinných alb, portréty, momentky, každodenní život romských rodin na našem území a na Slovensku do roku 1980

2) Romové za objektivem fotoaparátu

– tematicky neomezené fotografie pořízené jedním autorem

Více informací a pravidla soutěže na www.rommuz.cz

15. 3. 2019 – 14. 4. 2019

Lucia Sekerková Bláhová: Ženy predávajúce nádej

Vernisáž: 14. 3. 2019 17 h

Slovenská fotografka Lucia Sekerková Bláhová fotografovala čtyři roky rumunské ženy ze skupin olašských Romů, které se živí věšteckou a čarodějnickou činností. Spolupracovala přitom s etnoložkou Ivanou

Šusterovou. Z tohoto spojení etnografického výzkumu s uměleckou tvorbou vznikla kniha *Ženy predávajúce nádej*, kterou v roce 2018 vydalo nakladatelství PositiF.

Externí kurátor: Tomáš Pospěch

Doprovodný program k výstavě:

- 20. 1. 15 h Prohlídka výstavy a výtvarná dílna pro návštěvníky s dětmi

veřejné akce

7. 3. 2019 14 h

Pietní akt – připomínka obětí genocidy Romů v období druhé světové války

V roce 2019 si připomínáme 76. výročí zahájení transportů evropských Romů do vyhlazovacího koncentračního tábora Auschwitz II-Birkenau. První velký transport Romů z tehdejšího Protektorátu Čechy a Morava byl vypraven z Brna. Dobytní vagon s více než tisícem romských mužů, žen a dětí dorazily do Auschwitz dne 7. března 1943.

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury České republiky

Vybrané akce v roce 2019

- 7. 3. Pietní shromáždění – uctění památky holokaustu Romů a Sintů (muzeum)
- 14. 3. Vernisáž výstavy *Ženy prodávající nádej* Fotografie romských věstkyň z Rumunska od Lucie Sekerkové Bláhové (muzeum)
- 8.–12. 4. Týden romské kultury. Oslavy Mezinárodního dne Romů
- 7. 5. Vernisáž výstavy o hudbě Romů (muzeum)
- 13. 5. Pietní shromáždění – uctění památky holokaustu Romů a Sintů v Kulturní památce Lety u Písku
- 18. 5. Brněnská muzejní noc (muzeum)
- 20. 8. Pietní shromáždění – uctění památky holokaustu Romů a Sintů v Hodoníně u Kunštátu – Památníku Romů a Sintů na Moravě
- 24. 10. Slavnostní udělení ceny Muzea romské kultury za rok 2019

Muzeum romské kultury
Bratislavská 67, Brno
rommuz.cz
facebook.com/muzeum.romske.kultury
letypamatnik.cz
hodoninipamatnik.cz

Foto: Vladimír Šup, Karabul, Tuncel, 1977, ze sbírky wae

PF 2019

But bacht the sastipen,
ačhen saste sar mače andro pañi,
zorale the barvale sar kañi phuv,
lošande sar o khamoro linaje.
U peskero jilo mukhen phundrado
savore lače manušenge.
Bachtañi karačoña,
ačhen Devleha, Romale!

Šťastné vánoční svátky,
hodně zdraví a štěstí.
Buďte zdraví jako ryby ve vodě,
silní a bohatí jako černá země,
usměvaví jako sluníčko na jaře
a mějte svá srdce otevřená všem lidem dobré vůle.
Šťastné a veselé vánoce,
zůstávejte s Bohem!

Vážení čtenáři, pokud jste dostali tyto noviny do schránky, pravděpodobně zpracováváme vaše osobní údaje (jméno, adresa) za účelem doručování těchto novin. Pokud nesouhlasíte s tímto zpracováním, napište nám na srnm@srnm.cz a my vás z databáze vyřadíme.

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky. Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154.

Redakce: Sabir Agalarov (šéfredaktor) romanohangos@gmail.com; Alica Heráková, Jan Horváth-Dóme, Tomáš Ščuka. Sazba: Radim Šašinka. Elektronická verze: www.srnm.cz. Redakční rada: Roman Čonka, Prešov;

Alica Heráková, Brno; Drahomír Radek Horváth, Děčín; Ivona Parčiová, Brno; Barbora Antonová, Brno; Margita Racová, Brno. Adresa redakce: Bratislavská 65a, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: rhangos@volny.cz.

IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010. Tiskne: Samab press group, a.s, Cyrilská, Brno. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.